

דברי תורה

מאת

כ"ק מרן אדמו"ר שלימ"א

שנאמרו

בימי חג הסוכות

שנת תשע"ז לפ"ק

יוצא לאור ע"י

מכון מעדני מלך וויזן

גליון תקמ"א

על הטוב יזכר ידידינו
הר"ר אהרן וועבער הי"ו
אשר נטל הוצאת הקונטרס
לזכות את הרבים

להשיג אצל
מכון מעדני מלך וויען
185 Wilson St.
Brooklyn N.Y. 11211
718.388.1751.#117

דברי תורה

ליל ב' דסוכות תשע"ז לפ"ק

זכר רק לענני הכבוד. ועוד הלא ילאנו ממנצרים צחדש ניסן, ולמה נלטוינו לעשות סוכה צחדש השציעי (עיין טור או"ח סימן תרכה). וידועים דצרי הגר"א שכתב ליישב, לפי שכשעשו את העגל נסתלקו העננים, ואז לא חזרו עד שהתחילו לעשות המשכן, ומשה ירד ציום הכיפורים, וצמחרת יום הכיפורים, ויקהל משה את בני ישראל (שמות לה-ה), וזה על מלאכת המשכן, זה היה ציי"א תשרי, וכתוב (שמות לו-ג) והעם הביאו עוד נדבה צצוקר צצוקר, עוד שני ימים, הרי י"ג צתשרי, וצי"ד צתשרי נטלו כל חכם לצ ממשה את הזהב צמנין וצמשקל, וצט"ו התחילו לעשות, ואז חזרו ענני כבוד, ולכך אנו עושים סוכות צט"ו צתשרי ע"כ.

ואכתתי צריך ציבור, הלא סליחת חטא העגל היתה כבר ציום הכיפורים, והמשכן הוא רק עדות שיותר להם על מעשה העגל, שהרי השרה שכינתו ציניהם (רש"י שמות לה-בא), ולמה לא חזרה ענני הכבוד

ולקחתם לכם ציום הראשון פרי עץ הדר וגו' (ויקרא כג-מ). צמדש תנחומא (אמור כג) וכי ראשון הוא, והלא יום חמשה עשר הוא, אלא ראשון הוא לחשבון עונות ע"כ. ויש להצין הלא תיקף אחר יום הכיפורים שנמחלו עונותיהם של ישראל, מתחיל חשבון חדש מהעונות, ולמה רק ציום חמשה עשר צתשרי. וידועים דצרי הקדושת לוי (פ' האזינו) דצראש השנה ויום הכיפורים עשו ישראל תשובה מיראה, ועדיין נשאלו מהזדונות שגגות, אמנם צסוכות יורד שפע של אהבה, ואז עושין ישראל תשובה מאהבה, וזדונות נעשו להם זכיות (יומא פו.), ולכן עושין אז חשבון כמה עצירות עשו צמשך השנה כדי להעלותם לזכיות ע"כ.

וצראה דהנה ידוע קושיית המפרשים למה קבעו זכר רק לענני הכבוד שזכו צמדבר, הלא שלש מתנות טובות ניתן להם, מן וצאר וענני הכבוד, ולמה ילאה מצות סוכה לעשות

בתשובה (עיין חוסי' צנח בתרא כח. ד"ה כ"י), וכידוע מעבודת הצדיקים שמשפיעים ביראתם על כל בני עירם. ולכן אנשי ירושלים דייקא, שנתעוררו בתשובה צעדות כהנים, לא לן אדם שם עם עון צידו.

והגה בגמרא (יומא פו.) דרש רבי ישמעאל ארבעה חילוקי כפרה, עבר על עשה ושז אינו זו משם עד שמוחלין לו. עבר על לא תעשה ועשה תשובה תשובה, תולה ויום הכפורים מכפר. עבר על כריתות ומיתות בית דין ועשה תשובה, תשובה ויום הכפורים תולין, ויסורין ממרקין. אבל מי שיש חילול השם צידו, אין לו כח בתשובה לתלות ולא ציום הכפורים לכפר ולא ציסורין למרק, אלא כולן תולין ומיתה ממרקת ע"כ. ואם כן תשובה מכפרת רק על עשה. וכיון שיש רמ"ח מצות עשין, וציניהן יש שתי מצות עשה שיש עליהן כרת, פסח ומילה, אם כן תשובה לצדה מכפרת רק על רמ"ו מצות. ולפי זה קרבן התמיד לא כיפרה רק על עון של עשה, כי על לא תעשה צריכין ליום הכיפורים. על כן היתה ירושלים נקראת ארץ המוריה, על שם המור, שנתכפרו שם תמיד כל יושביה על רמ"ו עשין שבתורה, בהקצת התמיד.

והגה לפי חילוקו של רבי ישמעאל, גם אחר יום הכיפורים לא

תיקף. ואי נימא שהיתה בתנאי של עשיית המשכן, הלא המשכן לא נגמר עד ראש חודש ניסן, ונדבות המשכן היה רק הזמנה לדבר מנחה, ולמה חזרה תיקף צעת התחלת עשייתה.

וי"ש לומר דהנה ירושלים נקרא בשם ארץ המוריה (בראשית כג-ב). וברש"י (שם) לפי שמסע הוראה יראה לישראל (צ"ר נה-ז). ואונקלוס תרגמו על שם עבודת הקטורת שיש צו מור נרד ושאר צממים ע"כ. ונראה עוד דהנה איתא במדרש (במד"ר כא-כא) מעולם לא היה אדם צירושלים וצידו עון, כיצד תמיד של שחר מכפר על עבירות שצלינה, ושל צין הערבים מכפר על עבירות שנעשו ציום, מכל מקום לא לן אדם צירושלים וצידו עון, (ישעיה א-כא) נדק ילין צה ע"כ. ועל זה אנו אומרים (בהושענות) הושע נח לינת הצדק, שלא לן אדם צירושלים וצידו עון. ולכאורה יש להצין, הלא קרבן התמיד היה קרבן ציבור של כל ישראל, ולמה לא כיפרה רק על "ירושלים" ולא על כל העולם כולו.

וגראה כי קרבן לא מכפר בלא תשובה, וכמו שאמרנו (זבחים ז:) אי דליכא תשובה, זבח רשעים תועבה (משלי כא-כו). ואם כן כדי להתכפר בקרבן התמיד הוצרך לזה גם תשובה. ועבודת הכהנים צבית המקדש השפיע על כל הסביבה להתעורר

פוסקין כן להלכה צצית דין של מעלה עכ"ד. ואם כן צצוא חג הסוכות, שצו זוכין להגיע לידי תשובה מאהבה, מתכפרים אז כל חטאותיהן של ישראל, ולכן הוי סוכות זמן שמחתינו. ולפי חשבון הנ"ל הרי אחר יום הכיפורים נשארו ק"ו עונות שלא נתכפרו, וזה מתכפר בסוכות בתשובה מאהבה. ולכן אמר הכתוב ושמתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים (ויקרא כג-מ), אלקיכם בגימטריא ק"ו, שעיקר השמחה שיש לצני ישראל לפני ה', כי אז נתקן גם העונות שנשארו עליהם מדת הדין שעולה כמנין אלקיכם, ובסוכות אנו יוצאים טהורים מכל העונות שעברו.

ובועתה אחר שעבר יום הכיפורים עדיין לא הותחל חשבון חדש מהעונות, כי נשארו עדיין עונות שלא נתכפרו, והם העונות של כרימות ומימות צית דין. אבל בסוכות שזוכין לתשובה מאהבה, ואז מתכפרין כל החטאים, על כן אז נעשה ראשון לחשבון העונות.

והנה בני ישראל חטאו בחטא העגל, והגם שחזרו אחר כך בתשובה, מכל מקום תשובה לא מהני רק על עשה, וכאן היה גם לאו דלא יהיה לך אלהים אחרים, ועל כן הוצרכו על זה לכפרת יום הכיפורים, אשר אז נתבשר משה סלחתי כדברך (רש"י שמות לא-ח).

נתכפרו כל עונות צית ישראל, כי כרימות ומימות צית דין יסורין ממרקין, וחילול השם מימה ממרקת. ובתפארת ישראל (סוף מסכת סנהדרין) עושה חשבון מעונשי התורה, והעלה כי יש ק"ה לאוין שיש עליהן כרימות ומימות צית דין ע"ש. ולפי זה כיון שצ"ג מצות נאמרה בתורה, רמ"ח מצות עשין ושס"ה לא תעשה (מכות כג:), הרי תשובה מכפרת על רמ"ו מצות, ויום הכיפורים על רס"א לאוין שאין בהם מימה, ויסורין ממרקין ק"ה לאוין. ומימה ממרקת לאו אחד של חילול השם. [ולפי מה שנתבאר בגמרא (יומא שס) דעת הצרייתא שתשובה לצדה מכפרת גם על עבירות שאין בזדון מלקות, ורק לאלו שיש בהן מלקות נריכות גם יום הכיפורים. ומבואר ברמז"ם (ה' סנהדרין י-ד) דיש קס"ח לאוין שיש עליהן מלקות ע"ש. ולפי זה החשבון הוא כך, דתשובה מכפרת על שליט עשין ולאוין, ויום הכיפורים על קס"ח לאוין, ויסורין על ק"ה, ומימה על אחת].

אמנם מבואר צצני יששכר (לתשרי מאמר ד' דרוש י"ד אות ל"ט) ששם החיד"א (מדבר קדמות ת-ח) דד' חלוקי כפרה אינם רק להשג מיראה, אבל השג מאהבה אין צריך לד' חלוקי כפרה, רק מתכפר הכל בתשובה לצדה. וסיים עלה דכיון שפסק כן רב מוצהק צדורו צצית דין של מטה,

ה', אז זכו ישראל למשונה מאהבה, שזדונות נעשו כזכיות, וזוה מתכפר כל החטאים, על כן רק אז חזרו הענני כבוד כמו שהיו. [ועיין בדרשות חתם סופר (לפסח רנ"א): דהימים שנעשו צמתן תורה למועדים, היה זהם קדושה מופלגת גם קודם מתן תורה, ולכן נבחרו אחר כך. ומטעם זה קיימו האצות מצות פסח וסוכה ע"ש].

אבל באמת היו אז גם עבירות של כריתות ומיתות בית דין, וכמו שנאמר ויקומו ללחק (שמות לז-ו), וברש"י יש במשמע הוזה גלוי עריות ושפיכות דמים ע"ש. ואם כן גם יום הכיפורים לחודיה לא מהני. ולכן לא חזרו הענני כבוד גם אחר שעבר יום הכיפורים. אך צווא חמשה עשר בתשרי (ימי הסוכות) שאז יורדת שפע של התעוררות אהבת

ליד ד' דמוכות תשעי"ו לפ"ק

רוחות וטללים רעים [מנזה שהיא שירים, שאינה עיקר לעכב כפרה, אף על פי כן חשונה היא לעכב את הפורענות] ע"כ.

ואבזרו שם עוד, רבי אחא בר יעקב ממטי ליה [מוליד] ומייתי ליה [מציא], אמר דין גירא צעיניה דקטנא [הרי זה לחץ צעיניו של שטן, שרואה צעיניו שאין זו כח לנתק מעלינו עול מצות]. ולאו מלתא היא [אין נכון לומר כן], משום דאתי לאיגרווי ציה [שיתגרה זו שטן שהוא יצר הרע וישיאנו לתעות מעל קונו וימסור עצמו על הדבר] ע"כ. ובמהרש"א מצואר שזהו עוד טעם צפני עצמו להנענעים, שהיא גירא צעיניה דקיטנא לצטל כחו הרע, אלא

בענין כוונת הנענועים יש הרבה דברים על פי סוד, אבל גם בפשטות הנוגע לכל יהודי יש כוונה שצריך לכוין. והוא מה שאמרו חז"ל (סוכה לז): אמר רבי יוחנן מוליד ומציא למי שהארבע רוחות שלו [מנזה זו אנו עושין לשמו, כן מראה בהנפתו], מעלה ומוריד למי שהשמים והארץ שלו. במערבא מתנו הכי, אמר רבי חמא בר עוקבא אמר רבי יוסי ברבי חנינא, מוליד ומציא כדי לעזור רוחות רעות, מעלה ומוריד כדי לעזור טללים רעים. אמר רבי יוסי בר אבין ואיתימא רבי יוסי בר זבילא זאת אומרת [הא דרבי יוסי דקאמר תנופה עוורת רוחות רעות וטללים רעים] שירי מנזה מעכצין את הפורענות, שהרי תנופה שירי מנזה היא, ועוורת

דאנו עושין הנענועים לשמה אף על פי שיש מתן שכרן בלדן, הרי מלוא כזה בעידנא דעסיק ציה מללי מילר הרע, ועל כן אמר עלה רב אחא דין גירא צעימיה דשיטנא.

*

והנה על פי האר"י אנו מפסיקין בין ארבע רוחות לנענע למעלה ולמטה, ואחר זה מסיימין צרות מערב. יש להצין טעם ההפסק באמצע. וגם יש נוהגין שבכל רוח פונים פניהם להרוח ההוא, חוץ ממערב, שמרימין את הלולב על כתפו מאחוריו. ולפי מה שיתבאר יש לומר, דהנה גם בני אדם פשוטים המקיימים מצות ה' על מנת לקבל פרס, מכל מקום גם זה הם ריכיזין לזורך עבודת ה'. ומטו משמיה דלדיקים, שאם יקחו המצות מצני ישראל ויסחטו אותם, ימלאו צו כוונות של כסף וזהב. אבל אם יקחו אחר כך הכסף והזהב ויסחטו אותם, ימלאו צהם כוונות לשם שמים, לחנך צניהם ולעשות נדקה וחסד. ולכן סיוס הנענועים היא צמערב, שאמרו חז"ל (צבא צמרא כה). דשכינה צמערב, ולהורות שכל הנענועים לעצור רוחות רעות וטללים רעים, סוף כוונתם היא לכבוד השכינה אשר הוא צמערב. וגם כאשר פניו מועדות למזרח, מכל מקום הוא מנענע למערב, עבור כבוד השכינה.

שלא יאמר כן צפיו, משום דאתי לאיגרווי ציה ע"ש. וצפפת אמת (צחוד"ה כד). כתב, שזה ענין נענועים ג' פעמים, נגד ג' טעמי הנענועים ע"ש.

וגראה לשלז כל הטעמים ציחד, ללכאורה טעם הראשון, שמראה שמלוא זו אנו עושין לשמו, למי שארבע רוחות שלו, יש להצין מה נשתנה מלוא זו מכל המצות, שאין אנו מניפין את המנה וכדומה להראות כן. ויש לומר דכיון דסגולת הנענועים לעצור רוחות רעות וטללים רעים, אם כן יתכן שיכיון צוה לשם עצמו שלא יזקו מהרוחות והטללים. על כן מכיון שמוליך ומציא למי שהארבע רוחות שלו, שאנו עושין זאת לשם שמים, ואין אנו מכוונים לקבלת הפרס שנגרם על ידם, ושני הטעמים עולות בקנה אחת.

והנה בגמרא (סוטה כה). אמר רב יוסף מלוא בעידנא דעסיק צה מגנא ומללא, בעידנא דלא עסיק צה אבוי מגנא אבוי לא מללא. תורה צין בעידנא דעסיק צה וצין בעידנא דלא עסיק צה מגנא ומללא. מתקיף לה רבה ללא מעתה דואג ואחיתופל מי לא עסקי צחורה, אמאי לא הגינה עלייהו ע"כ. ובאור החיים הק' (יש פ' צחוקתי אום ז') כתב, דכל זה הוא רק צחורה לשמה, דואג ואחיתופל למדו שלא לשמה ע"ש. ואם כן כיון

ולראות הכל, ומזה בא אליו חמדה להעבירה. ולכן היצר הוא מלא עינים, כי זהו כל עבודתו להביאו לידי ראיית עינים, ומשם ימשיך אותו להחטא.

ואיתא בגמרא (יומא ס"ט:) דאחר שהרגו ליצרא דעבודה זרה, אמרו הואיל ועת רצון הוא נצעי רחמי ליצרא דעבירה, צעו רחמי ואמסר בידייהו וכו', כחלינהו לעיניה [סימו את עיניו על ידי כחול], ושצקוהו, ואהני דלא מיגרי ציה לאיניש בצקריצתה ע"ש. והיינו שסימו את אחד מעיניו, שצעין זה היה כמו לגרות לקרובים, שהם רוב איסורי עריות של כריתות ומיתות צית דין, ולא מגרה עוד בקרובים.

*

ובביאור הדברים דנטילת הד' מינים הם גירא לשיטנא, יש לומר דהנה אמרו (אבות ב-א) הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה, דע מה למעלה ממך, עין רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבים, ופירשו במפרשים שכאשר האדם מתכוון שכל חושיו הם פועלים רק בכח אלקי שמחיה אותם כל רגע, ומה שהעין רואה והאוזן שומעת הוא הכל מלמעלה, וחסד ה' עליו שנותן לו כח חושיו, אז לא יחא כפוי טובה לקונו ליקח את האברים

*

ולבאורה יש להבין למה אמר דין גירא 'צעיניה' דשיטנא דייקא, ולא בשאר אבריו. ונראה דאיתא בגמרא (בבא בתרא טו.) הוא שטן, הוא יצר הרע, הוא מלאך המות, יורד ומתעה [את הצביות לחטוא], עולה ומרגיז [את חמת המלך צהשטנתו], נוטל רשות ונוטל נשמה ע"ש. ואמרו (עבודה זרה כ:) אמרו עליו על מלאך המות שכולו מלא עינים ע"ש. אם כן השטן צענמותו מלא עינים, ועל כן כל גירא שזרקין עליו הוא צעיניה דייקא.

*

והענין מה שאמרו עליו שהוא מלא עינים, כי יש עבירות שהם מיוחדים צהעינים של האדם, וכמו שנאמר (במדבר טו-לט) לא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, ואמרו חז"ל (ברכות יב:) דקאי על עבירה דזנות. ויש חטאים שתלוי צפה, דיבורי איסור, ויש צידים וצרגלים וכו'. אמנם לאמיתו גם החטאים של שאר אברים הם תלויים צעינים. וכמאמרם (סוטה ה.) אין יצר הרע שולט אלא צמה שעניו רואת, ואמרו עין רואה והלב חומד והגוף עושה את העבירות (רש"י שם). וזהו עבודת היצר הרע שמביא את האדם להיות סקרן, שירצה לידע

לאיגרוויי ציה, מצואר צבן יהודיע
 דאיתא בגמרא (צבא צמרא טו.) דרצ
 אחא צר יעקב דרש פעס צפפוניא
 שטן ופנינה לשם שמים נתכוונו, אחא
 שטן נשקיה לכרעיה ע"ש. וכיון
 שהשטן היה אוהבו לא חשש שהשטן
 יקפיד עליו צדצבריו ע"ש. (וכבר קדמו
 בזה בסדר הדורות (עקב רצ אחא צר
 יעקב), וכעין זה איתא בערוך (נר)

וי"ש לומר עוד דאיתא בגמרא
 (קידושין כט:) דרצ אחא צר
 יעקב הלך ללמוד אלל צביי, שמע צביי
 דקא הוי אחי, הוה יהוא מוזיק צי
 רצן דצביי [צית המדרש רחוק מן
 היישוב הוה], דכי הוו עיילי צתרין
 אפילו ציממא הוו מיחזקי. אמר להו
 לא ליחיב ליה אינש אושפיזא [לרצ
 אחא, ועל כרחו ילין צצית המדרש],
 אפשר דמתרחיש ניסא [מתוך חסידותו
 יעשה לו נס ויהרוג את המוזיק], על
 צת [לן] צההוא צי רצן, אידמי ליה
 [מוזיק] כתיניא דשצעה רישוותיה [שהיו
 לו שצע גולגלות], כל כרעיה דכרע
 [רצ אחא מתפלל על אותו מוזיק] נתר
 חד רישא, אמר להו למחר, אי לא
 איתרחיש ניסא סכינתין [סכנתם אותי]
 ע"כ.

ובסדר הדורות (שס) כתב צשם צעל
 מגלה עמוקות (אות קצב),
 דזה נרמו אלל יעקב, שכאשר פגש עם
 עשו כתיב, וישתחו ארצה שצע פעמים

שלו, ולמרוד צהם נגד קונו שנותן לו
 הכח להשתמש צהם.

והנה מצואר צמדרש (ויק'ר ל-יד) כי
 הארצעה מיינס רומזים על
 ארבע עיקרי אצרי האדם, דאיתא
 התם, רצי מני פתח, כל עצמותי
 תאמרנה ה' מי כמוך (תהלים לה-י),
 לא אמר פסוק זה אלא צשציל לולב,
 השדרה של לולב דומה לשדרה של
 אדם, וההדס דומה לעין, וערצה
 דומה לפה, והאתרוג דומה ללב, אמר
 דוד אין בכל האצרים גדול מאלו, שהן
 שקולין כנגד כל הגוף, הוי כל עצמותי
 תאמרנה ע"כ.

והנה כאשר האדם לוקח הד' מיינס
 צידו, היינו ראשי אצריו,
 ומוליך ומציא אותם למי שהארבע
 רוחות שלו, ומעלה ומוריד למי
 שהשמים והארץ שלו, והיינו שהוא
 מכיר שכל כל האצרים הללו הם מה',
 ועל כן צדין הוא לייחדם לעשות צהם
 רצון קונו. הכרה זו מציאה אותו שלא
 צמהרה יחטא, ודין גירא צעיניה
 דשיטנא, מה שמסתכל שהעין רואה
 והאוזן שומעת היא מכח שהוא למעלה
 ממך, אז אין אתה צא לידי עצירה,
 יהא זה לגירא צעיניה דשיטנא.

*

והנה צטעם דרצ אחא צר יעקב לא
 חשש לומר כן, דלמא אחי

היו מנענעין כזית שמאי, שזא ללמדנו, חדא, שהגס שעשו כזית שמאי, זכהאי גוונא לא עזיד איסורא, דיכולין לנענע גם זשאר פסוקים. שנית, דהגס דאמרו (פסחים נא:) אל ישנה אדם מן המנהג מפני המחלוקת, הם לא נענעו אלא זאנא ה' הושיעה נא ע"ב.

וגראה זטעס הדבר על פי מה שכתב בהליכות שלמה (ח"א רכט.) זבאר מה שאמר 'זופה' הייתי, ולא אמר 'רוחה' הייתי. ועוד וכי רק הוא ראה ולא אחרים. אלא דכיון שכל העם נהגו כזית שמאי לנענע גם בהליתה נא, הנענעו רבן גמליאל ורבי יהושע מעשיהם שעשו כזית הלל, והאריכו בהנענועים דהושיעה נא, והיה נראה שמנענעים גם הם בהליתה נא, ולכן לא הבחין בכך אדם זולת רבי עקיבא שזפה והתזונן היטב זמעשיהם ע"ב. ואם כן לא יתכן שם מחלוקת מפני שינוי המנהג, כיון שלעיני כל היה נראה שגם הם מנענעין בהליתה נא, אלא מי שזפה והתזונן היטב הרגיש שהם לא מנענעין אלא בהושיעה נא.

(זראשית לג-ג), ויאמר עשו יש לי רב, אחי יהי לך אשר לך (שם לג-ט), שנרמז זזה 'ש לי רב אחי', היינו רב אחא שהסתחזה גם כן זזע כריעות להכניע החינוים. וזיאר שם, שהיה להמזיק ז' ראשים, כי לקליפת עשו יש ז' כחות הטומאה, וסמאל שר של עשו יש לו ז' שמות, הוא מלאך המות ויזר הרע ושטן וכו', והורך יעקב להשתחוות ז' פעמים כנגד ז' ראשים אלו, וזקריאת שמע שקרא יעקב הכניע ז' ראשים אלו. ולכן נקרא רב אחא 'זר יעקב', לפי שזח זה שהפיל ז' ראשי התנין זא לו מכה יעקב ע"ש. ולכן רב אחא זר יעקב רב גזריה להכריע כוחות השטן, ולא חשש לומר דין גירא זעיניה דשיטנא.

*

ובזשנה (שם) אמר רבי עקיבא זופה הייתי זרבן גמליאל ורבי יהושע שכל העם היו מנענעין את לולזיהן (גם זאנא ה' הליתה נא דעת זית שמאי), והם לא נענעו אלא זאנא ה' הושיעה נא. וכתב זספר זניהו זבאר מה שהשמיענו שכל העם

ליל ה' דסוכות תשע"ז לפ"ק

זהולזאי אותם מארך מזרים (ויקרא כג-ג), ענני הכבוד היו, דזרי רבי

בגזרא (סוכה יא:) כי זסוכות הושזתי את בני ישראל

מתנות טובות ניתן לנו זהותנו
 במדבר. והחיד"א בספרו ראש דוד (פ'
 אמור) כתב, כי המן והבאר ניתנו
 לישראל על ידי תלונתם ותרעומתם
 שציקשו אוכל ומים, מה שאין כן ענני
 הכבוד ניתנו בלי שאלה רק בטוב
 הגדול. ועוד, כי בענני הכבוד רק
 ישראל היו מיוחדים בטובה זו, ואילו
 הערב רב פלטן הענן, מה שאין כן
 המן והבאר היו לכולם. והו' שדייק
 הכתוב כי בסוכות 'הושבתי' את 'בני
 ישראל', היינו שאני מענמי הושבתי
 אותם שם בלי שאלתם, ורק את בני
 ישראל ולא הערב רב, על כן עושין
 זכר רק להסוכות.

אמנם כתב שם עוד טעם, כי המן
 והבאר הם הכרחיים לחיי
 האדם, וכיון שהושיבם ה' במדבר,
 הדין נותן שצריכין להמציא להם לחם
 ומים, ואינם נחשבים לתוספת טובה,
 אך מה שהקיפם בענני כבוד, הרי זה
 חיבה יתירה, לכן נצטוו לעשות לה
 זכר ע"כ. ולכאורה הרי גם ענני
 הכבוד היה הכרח לחיותם, שלא
 יצטרכו להיות בשרב ושמש, ולהצילם
 מנחש שרף ועקרב. אך זה אינו, דהרי
 עבור זה היה להם סוכות ממש שהגין
 עליהם, ושפיר לא היו העננים רק
 לכבודם.

ומעתה יש לומר דבזה פליגי, דרבי

אליעזר. רבי עקיבא אומר סוכות ממש
 עשו להם ע"כ. ולכאורה יש להבין
 מאן דאמר סוכות ממש, דמהו הענין
 לעשות זכרון לדבר הזה, שאין זה
 שום נס ופלא. וברשב"ם (שם) פירש,
 לזכרון שלא היה לנו נחלה במדבר,
 ולא היה לנו בתים לשבת. ועל כן
 בתשרי שהוא זמן אסיפת הגורן ויקב,
 עלינו להודות למי שנתן לנו נחלה
 ובתים מלאים כל טוב, ולא נאמר
 ידנו עשו את החיל הזה ע"כ.

ובזה נראה מה שאנו קוראין את
 חג הסוכות 'זמן שמחתנו', כי
 באמת ענין השמחה באדם אינו כל כך
 קל, כי לכל אדם יש מצבים שונים
 המעיקים לו, שחסר ממנו משאלות
 לבו, ומצטער ממנו. אבל האדם יש
 לו להביט תמיד ולשום עינו על מה
 'שיש לו' ולא על מה 'שאין לו'. הלא
 ערום יבא מצטן אמו, ויש לו פי כמה
 יותר מאז, בית וכלים ומלבושים והון,
 אשר הרבה בני אדם גם זה אין להם,
 ובזה ישמח בחלקו. ולכן כאשר אנו
 מזכירים איך היה פעם שלא היה לנו
 נחלה ובית, רק שוכנים במדבר שממה,
 וכעת יש לנו הרבה יותר מאז, זה
 גורם שמחת החיים, ולכן סוכות הוא
 זמן שמחתנו.

והנה המפרשים הקשו למה תקנו
 זכר רק לענני הכבוד, ולא
 עושין זכר להמן והבאר, הלא שלש

הושיב בסוכות, אבל מכל מקום גם הם הושיבם אז בסוכות ממש, על כן גם הם צריכין לעשות זכר על ישיבתם במדבר. וזה שאמר כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהושיאי אותם מארץ מצרים, היינו בשני סוגי סוכות, כי אותן שלא ישבו בענני הכבוד ישבו על כל פנים בסוכות ממש, ועל כן כל אזרח דייקה ישבו בסוכות.

*

והנה בפייט (ליום א' דסוכות) איתא, בחגיגת שמונה כמילת שמונה, והיינו שניתנה מצות חג הסוכות שמונה ימים, נגד מילה שניתנה לשמונה. וצריך ביאור קשר הדברים. ונראה דאיתא בגמרא (יבמות עא:): בהא דכתיב, כי מולים היו כל העם היוצאים ממצרים, וכל העם הילודים במדבר בדרך צלחתם ממצרים לא מלו (יהושע ה-ה), במדבר מאי טעמא לא מהול, אי בעית אימא משום חולשא דאורחא, ואי בעית אימא משום דלא נשיב להו רוח נפויית [ציוס], ולא זרחה חמה עליהם, דתניא כל אותן ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, לא נשבה להם רוח נפויית. מאי טעמא, איבעית אימא משום דנופי הוו [ממעשה העגל, ולא היו ראויין לאור נוגה]. ואיבעית אימא דלא נצדרו ענני הכבוד [משום הכי לא נשבה, כי היכי דלא נצדרו ענני הכבוד שהיו מקיפין,

לזכור כי בענני הכבוד ישבו במדבר, דכיון דלא עושין זכר להמן והבאר כיון שהוא להכרח חיותם, גם העננים היה לצורך חיותם שלא יכס שרב, ועל כן לא די לזכור בענני הכבוד, אלא בצירוף לזכור שהיה להם גם סוכות ממש, ומה יכיר שהעננים לא היו רק לכבוד ולגדולה. וזהו סיוס הכתוב למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל, צ' סוכות, שהיה להם ענני הכבוד וגם סוכות ממש. אבל רבי אליעזר סובר דלכך עושין זכר לענני הכבוד ולא להמן והבאר, כיון שזה הגיע להם צלי תרעומתם, והיו רק בני ישראל מיוחדין בו, ועל כן די בזכירת ענני הכבוד לצד, שגם אם לא היו להם סוכות ממש, ראוי לעשות זכר עבור ענני הכבוד עתמם.

*

גם יש לומר כי צלחת לא כולן היו תחת ענני הכבוד, דהא שצט דן פלטן הענן בצביל שהיה עמהם פסל מיכה, ועל זה נאמר (דברים כה-יח) ויזנב צך כל הגחשלים אחריו (כמצואר שם צילקוט ובתרגום יומן ורש"י). וגם הערב רב שהושיא משה ממצרים, שהיו גרים גרורין, לא זכו ליטב בענני הכבוד (זה"ק ח"ב קנא:). ואם כן למה אמרה תורה 'כל' האזרח צישראל ישבו בסוכות, הלא שצט דן והגרים לא

בסוכה (חוץ מאכילה ושינה), אי יש ציטול מצוה בכל שעה שאינו נכנס להסוכה, דהרי הקרא אומר בסוכות תשבו שבעת ימים. והגם שהותר ללאת ללכתו דדרשינן (סוכות פו.) תשבו כעין תדורו, אבל בלי צורך כלל צריך לישב בסוכה כל שעה. או דנימא דהתורה לא חייבה אלא דברים שאדם מקפיד לעשות בצית צריך לעשותו כעת בסוכה, אבל מה שגם במשך השנה לא מקפיד לעשות בדירתו, אין עליו חיוב לישב בסוכה.

ויש מקום לומר עוד יותר, כי התורה צוותה לשנות דירתו על שבעת ימים אלו מציתו לסוכתו. ואם האדם עושה כן, שכל מה שהיה עושה בציתו עושה בסוכה, הרי זה מקיים מצות סוכה במשך כל השבעת ימים גם כאשר לא נמצא אז בסוכה. ועל דרך משל למלך שצוה לאדם אחד שיגנה את דירתו על חודש ימים, והוא עשה כן, ואוכל וישן בצית ההוא, אז נחשב לו כאילו קיים מצות המלך כל החודש, גם בהשעות שהיה מסתובב בשוק, כיון ששינה דירתו. ואם כן המקיים מצות סוכה כפי חיובו, נחשב כאילו קיים מצות סוכה כל השבעת ימים ברציפות, גם בהשעות שהיה יושב בצית המדרש, והיא מצוה נמשכת על כל השבעת ימים.

ולא היתה חמנה יכולה להכנס] ע"כ. ולפי זה למירוך בתרא, הרי אליה וקוף זה בטובתה של ענני הכבוד, שעל ידי זה לא יכלו למוול במדבר, ונשארו ערלים, ונתבטלו ממצות מילה שי"ג צריתות נכרתו עליה, ושקולה כנגד כל המצות שבתורה שנאמר (שמות כד-ח) הנה דם הצרית אשר כרת ה' עמכם על כל הדברים האלה (גדלים לא).

ועל כרחק צריכין לומר דישיבת ענני הכבוד עולה בחשיבותה יותר מקדושת המילה, כי הענני הכבוד הם מרכבתו של הקב"ה כביכול, וכמו שאמר הכתוב (ישעיה י"א) הנה ה' רוכב על עב קל, וישראל ישבו בהעננים בפלטין המלך, דוגמת בני הסמוכים על שלחן אציהם. ולא הוצרכו אז לחותם צרית להורות שהם בני מלכים, כי ישיבת ענני הכבוד מעידה עליהם שהם בני למקום, וכדאי לצטל מצות מילה ובלבד שלא יתצדדו הענני כבוד. ועל כן כדי להודיע לנו חשיבות מצות סוכה, שצא לזכרון שצוכות הושבתי את בני ישראל, נקבע מצותו לשמונה ימים, שזהו כמו מילה שניתנה לשמונה, ועוד עדיפא מיניה.

*

[והראוני בספה"ק דברי חיים (לסוכות) שכתב, ואף אם

עוד יש לומר לדוע מה שדנו האחרונים, צמי שיכול לישב

המילה. ואם שמחתו היתה משום שקיים בצצר זה מצוה, מדוע לא שמח בזרועו ובראשו שהניח עליהם תפלין. ובהכרח שענין המצוה היא שתהיה חתומה בצשרו, וכל זמן שהיא בצשרו הרי זה כמו תפלין שמונחים על ראשו וליציית על בגדו ע"ש. (וקן מתבאר בדברי הרשב"א כתובות יא. ד"ה מהן).

ובבזו כן היא צמנות סוכה, משעה שפונה מציתו לישב בסוכה, ושינה דירתו לסוכתו, מצותו נמשכת עד סוף ימי החג, כי מעתה דירתו הוא בסוכתו, וזהו גם כאשר אינו יושב בשעה ההוא שם. והא דמצרכין מחדש בכל פעם שנכנס לסעודתו, הוא משום דבזה ממשיך לדור שם, שאם לא יאכל סעודתו שם אלא בחוץ, הרי הפסיק דירתו מהסוכה. ולכן מצות סוכה שמונה דוגמת מצות מילה, להורות כי שניהם ענינם דומה זה לזה, שגם אחר קיום המצוה בפועל, נמשכת המצוה מעצמה גם לאחריה, אלא שבמילה נמשכת לעולם, ובסוכה על כל שבעה.

אינו מקיים בפועל הסוכה מחמת שהוא פטור ממנה, מכל מקום הוא יושב בכל קדושת הסוכה, שזאת הוא עגם המצוה תשבו כעין תדורו, כמו שהוא נוהג בציתו שלפעמים הולך ממנה, אף על פי כן נקרא ציתו גם שהוא רחוק ממנו, כמו כן הסוכה ולא הקדושה חופף עלינו, גם כשאינו בפועל תחת הסוכה, מכל מקום עיקר סוכתו וכו', והוי כיושב בסוכה ע"כ].

ודוגמא לזה מצינו צמנות מילה, דאיתא בגמרא (מנחות מג.): דבשעה שנכנס דוד לבית המרחץ וראה עצמו ערום, אמר אי לי שאעמוד ערום בלי מצוה, כיון שזכר במילה שצשרו נתישבה דעתו, ע"כ. וכתב בשו"ת מהר"ח אור זרוע (סימן יא) דמזה ראה ששיקר מצות מילה אינה מעשה המילה, אלא המצוה היא שתהא המילה חתומה בצשרו, והיא מצוה נמשכת על כל ימי חייו, שאם נאמר שהמצוה היא מעשה המילה, במה שמח דוד בצית המרחץ כשראה את המילה, הרי לא קיים את המצוה אלא בשעת

של"ם שבת חוה"מ"ם תשע"ז לפ"ק

ובמדרש דקדקו למה קורא אותה 'ציוס הראשון'. גם להצין למה נקרא

ולקחתם לכם ציוס הראשון פרי עץ הדר וגו' (ויקרא כג-מ).

בעולם מעשיית רצון ה', וכל שאר הפירות שינו רצון קונס חוץ מהאחרוג. ויש לומר דכיון דהאחרוג היתה עץ הדעת טוב ורע, אם כן בעץ הזה היה מונח עולם ההצננה מהו הטוב, ואין טוב אמיתי יותר מעשיית רצון ה', על כן עץ האחרוג לא שינתה רצון קונה, והוציאה עץ פרי, שטעם ענו ופריו שזה.

ובעתה אם חטא אדם הראשון היה באחד מכל שאר האילנות שכבר נעבדה בהן עבירה במחלת זריאתם, ועבירה גוררת עבירה, היה לאדם הראשון מליצה על חטאו. אמנם עץ האחרוג שלא שינתה, והיא פרי 'הדר' שעושה רצון קונה, ולא נעבדה בה עבירה, על כן היתה החטא בעץ זו יותר חמור מבשאר אילנות.

*

והנה החטא זה אנו מייחדים לחטא של 'אדם הראשון', ולכאורה הרי חוה התחילה בהחטא, וכמו שנאמר ותרא האשה וגו' ותקח מפריו ותאכל, ותתן גם לאישה עמה ויאכל (שם ג-ו), ולמה אין אנו מייחסים אותה לחוה שהיתה הראשונה. ובפשטות נראה, כי באדם הראשון היו כלולים כל הנשמות, כמו שאמרו במדרש (שמור מ-ג) יש שהוא תלוי זרעו, ויש שהוא תלוי בשערו וכו'.

האחרוג בשם 'הדר'. והנה במדרש (ז"ר טו-יז) איכא מאן דאמר דעץ הדעת אחרוג היתה, דכתיב ותרא האשה כי טוב 'העץ' למאכל (בראשית ג-ו), אמרת לא וראה איזהו אילן שענו נאכל כפריו, ואין את מונא אלא אחרוג ע"כ. וכתבו המפרשים (עיין בלקט יוסף) דלכן לוקחים בסוכות האחרוג לתקן חטא עץ הדעת. וחטא זה היה ציוס הראשון של זריאת אדם, ולכן ולקחתם לכם 'ציוס הראשון', בשביל החטא של יום הראשון, תקחו פרי עץ הדר ע"כ. וגם זה נריך ביאור למה נבחר למיקון זה חג הסוכות. ועוד הלא אדם הראשון חטא, ואין יכולין דורות האחרונות לתקן חטא של אחרים.

וגראה דהנה חטא אדם הראשון בעץ הדעת היתה עלומה מאד, וחזק מפשוטן של דברים יש לומר בזה עוד, דהנה בשעת הזריאה אמר ה', תדשא הארץ וגו' עץ פרי עושה פרי (בראשית א-יא), וזרע"י שיהא טעם העץ כטעם הפרי, והיא לא עשתה כן, אלא ותואא הארץ עץ עושה פרי, ולא העץ פרי, לפיכך כשנתקלל אדם על עונו נפקדה גם היא על עונה ונתקללה (ז"ר ה-ט) ע"כ. אמנם עץ האחרוג לא שינתה, ועשתה רצון קונה, וטעם ענו ופריו שזה (סוכה לה). ולכן עץ האחרוג קרוי 'הדר', שאין דבר הדר יותר

החוטא זה. לכך דוד המלך אף שעשה מה שעשה, מכל מקום באותו השעה היו כמה בני אדם בעולם שמהרו מעון זה, נמצא הייתה המצוה זאת מקיימת בלתי דוד, אבל שאלו שעברו על מצות הנביא שאמר להחל עד בואו אליו להעלות עולה (שמואל א יג-ג), ולא עשה אותו, מצוה זו לא היה לו מקיימים זולתו, שהרי לא נצטווה זה שום אדם זולתו, לכך לא נתן לו כפרה כלל ונענש עכ"ל"ק. (ועיין שמן ראש לסוכות ח"ב יט.). ולכן בחטא עך הדעת שנצטווה עליה רק אדם וחוה, אחר שחטאה חוה ואכלה ממנה, לא נתצטל עדיין ציווי ה', כי נשאר עדיין אדם הראשון שמקיים מצוה זו. אבל אחר שנכשל גם אדם, הרי נתצטלה כליל מצות ה' בהעך הדעת, על כן חטא אדם הראשון עזומה יותר מהחטא של חוה.

והצדה ידוע כי סוכות הוא זמן של תשובה מאהבה, שאחר שעברו הימים הנוראים שעשו ישראל תשובה מיראה, ועדיין זדונות נעשו שגגות, נתן לנו ה' מצות סוכה, שנכנסים תחת כנפי השכינה, ומתעוררים ישראל באהבה עילאה לצוראם, ובאים אז לידי תשובה מאהבה, שזדונות נעשו זכויות. על כן אז היא הזמן לתקן גם החטא הקדום של העך הדעת, שיתפכו הזדונות לזכויות, ולכן אנו לוקחין הד' מיני סוכה בחג הסוכות.

ע"ש. והאריך בזה בכתבי האר"י (שער הגלגולים הקדמה כג) ע"ש. ולכן חטא חוה הייתה רק חטא יחידית לעצמה, אבל אדם הראשון פגם באכילתו כל הצריחה כולה, שהכל נצרא רק בשביל האדם, וכולם נפגמו על ידו, ולכן מתייחסת עונם החטא לאדם הראשון. וכיון שכל הנשמות היו מאוחדים יחד באדם הראשון צעת החטא, על כן יש כח ציד כל נשמות ישראל לתקן החטא, שהרי כולם היו שותפין עמו, ונפגמו יחד.

אך יש לומר עוד צטעם שהחטא מתייחסת לאדם ולא לחוה, דאיתא בגמרא (יומא כג:) כמה לא חלי ולא מרגיש גצרא דמריה סייעיה [כמה סמוך ומוצטט ואין צריך לחלות ולדאוג מכל רע מי שהקצה בעורו], שאלו באחת ועלתה לו [שאלו נכשל באחת ועלתה לו לרעה לקונסו במיתה וציטול מלכותו], דוד צשמים ולא עלתה לו ע"כ. ויש להצין חומר העונש של שאלו המלך שהיה נקי מחטא כבן שנה, ונלקח ממנו המלכות ונהרג על עבירה קטנה, ולא הועיל לו כל תשובותיו וכל צדקותיו, ודוד נתקבל תשובתו, וזכה למלוכה ברית מלח עולם. וכתוב בצאגרת הטיוול (חלק הפשט אור עונש), כי כל המצות אשר צוה ה' לעשות הכתובים בתורה צריך שיעמוד לעולם, לכך לא יכופר שום עון אם לא שיהא לאותו מצוה מקיימים זולת

כהן גדול נכנס בצגדי זהב לפני ולפנים לעבוד עבודה, לפי שאין קטיגור [זהב העגל] נעשה סניגור ע"ש. ואין אנו נוטלין את הקטיגור, האתרוג, להיות סניגור, לרצות על המים. אך כיון דסוכות הוא זמן של תשובה מאהבה כידוע (וכמו שפירש בקדושת לוי (פ' האזינו) ענין ראשון לחשבון עונות), וזוה מתהפכים הזדונות לזכיות, ועל כן בסוכות מתבטל הקטיגור מהאתרוג, ויכולין ליקח אותה לרצות על המים. ולכן נטוינו בחג הסוכות ליקח אתרוג, כדי לעורר את האדם אחר עבודת הימים נוראים שעשו תשובה מיראה, שכעת צא הזמן לתקן הכל בתשובה מאהבה, שמעלתה יתירה שמהפכת הזדונות לזכיות. וזה ילמוד מנטילת פרי עץ הדר, שצוה חטא אדם הראשון, וצתשובה מאהבה נתהפכה מקטיגור לסניגור, שאדרכה היא צאה לרצות על המים.

אך לכאורה נשאר עדיין מקום לדון, דהא אמרו (שם) והא איכא בגדי זהב מבחוץ (ולמה לא נימא צוה אין קטיגור נעשה סניגור), ומשני מבפנים קא אמרינן (רק שם יש הכלל דאין קטיגור נעשה סניגור) ע"ש. ואם כן אין הכרח דתשובה מאהבה זדונות נעשו זכיות ממה שאנו נוטלין אתרוג לרצות, כי יתכן לומר דבעבודת חוץ לא מעבדא. אבל בגמרא (שם) פריך והא שופר נמי

*

והנה מנהג ישראל תורה ליקח הד' מינים בתוך הסוכה, אם כי הם שני מצות נפרדות, ואין מעכבות זו את זו. ונראה בטעם הדבר דאיתא בגמרא (תענית ב:) מאימתי מזכירין על הגשמים, רבי אליעזר אומר משעת נטילת לולב, רבי יהושע אומר משעת הנחתו. אמר רבי אליעזר הואיל וארבעת מינין הללו אינן באין אלא לרצות על המים, וכשם שארבע מינין הללו אי אפשר בהם צלח מים כך אי אפשר לעולם צלח מים. אמר לו רבי יהושע והלא גשמים בחג אינו אלא סימן קללה. אמר לו רבי אליעזר אף אני לא אמרתי לשאול אלא להזכיר, וכשם שתחיית הממים מזכיר כל השנה כולה ואינה אלא צומנה, כך מזכירים גבורות גשמים כל השנה ואינן אלא צומנן ע"כ. ולכן כיון שהם באים לרצות על המים, אנו רוצים להראות שאין הכוונה שירדו מיד בחג, כי אנו זריכין לקיים עוד מצות סוכה, וגשמים בחג סימן קללה, אלא אנו מרצין רק על להבא, שיבואו הגשמים בעתם לצרכה.

אך יש לומר עוד טעם צוה, דלכאורה פרי האתרוג מעורר חטא עץ הדעת של אדם הראשון, ואין הוא צא לרצות על המים, הא אמרו (ראש השנה כו.) מפני מה אין

מבחוץ הוא (ולמה פוסלין שופר של פרה משום אין קטיגור נעשה סניגור, דפרה קטיגור של עגל הוא). ומשני כיון לזכרון הוא כצפניים דמי ע"ש. ואם כן גם ד' מינים שבאים לרצות היו לן למימר אין קטיגור נעשה סניגור. על כן אנו מכניסין הד' מינים

לנוטלם בסוכה, תחת זילא דמהימנותא, והוי עבודה צפניים, וגם צא לרצות, ומזה ישכיל כח של תשובה מאהבה, שבסוכות נתקן חטא אדם הראשון בתשובה מאהבה, ואין כאן קטיגור, ויתעוררו בכל עת וזמן לתשובה מאהבה בחג הסוכות.

ליה שמוני עצרת תשעי"ז לפ"ק

כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהולאי אותם מארץ מצרים (ויקרא כג-מ). ובגמרא (סוכה יא:) פליגי בכוונת הכתוב, רבי אליעזר אומר ענני הכבוד, ורבי עקיבא סובר סוכות ממש ע"ש. ובשלמא הזכר לענני הכבוד שפיר מוזן, כדי שזכור הנסים הגדולים שעשה עמנו ה' שסיכסם בדרך נס בענני הכבוד. אבל מאן דאמר סוכות ממש, לריך ביאור ענין הזכר צוה.

אך הביאור צוה הוא, כי ישראל במדבר היו רואים נסים גלויים ארבעים שנה יום יום, ירידת המן, בארה של מרים, ירידת השליו, שמלתך לא בלתה מעליך (דברים ט-ד), וברש"י ענני הכבוד היו שפין בכסותם ומגהצים אותם כמין כלים מגוהצים. ואף קטניהם כמו שהיו גדלים היה גדל לבושן עמהם, כלבוש הזה של

של"ח לחמך על פני המים כי ברב הימים תמצאנו, תן חלק לשבעה וגם לשמונה כי לא תדע מה יהיה רעה על הארץ (קהלת יא-ב). ובמדרש דרשוה על שבעת ימי חג הסוכות ושמיני עצרת ע"ש. ידוע המאמר של הרה"ק רבי משה מקוצרין ז"ל שאמר, שכל העבודות של ראש השנה ויום הכיפורים וסוכות, הם רק הכנה לאתה הראת לדעת, שיוכל האיש הישראלי לומר, כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו, וזה היחוד הגמור ע"כ (אמרות משה). וזודאי אין הכוונה להאמירה לבד, שזה יכולין לומר תמיד, אלא שיצא לידי ההכרה לשיא האמונה כי אין עוד מלבדו. ויש להבין איך העבודות הקודמות מביאין את האדם לידי הכרה זו.

וגר"א דהנה טעם מלות סוכה אמר הכתוב, למען ידעו דורותיכם

הסוכות ממש הם מה' כמו הסוכות של ענני הכבוד. ומי שאמר לחומץ וידלוק (בדרך נס), הוא האומר לשמן וידלוק (בדרך הטבע), ואין צין שני הסוכות הללו חילוק כלל.

זוהו התכלית של כל העבודות להגיע לידי הכרה, אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים 'אין עוד' מלבדו, שגם הדברים הפשוטים והטבעיים שהאדם עושה בעצמו, הכל הוא מיד ה'. וזה מתגלה ביותר כאשר פונים מהסוכה אל ביתם לישב, שישבנו שבעה ימים בללא דמהימנותא, להזכיר אותנו כי גם בהסוכות ממש ישבנו כמו שיושבים בענני הכבוד, והכל מעשה אלקים הוא.

ובאשר האדם מגיע להכרה זו, מתרבה אצלו השמחה, שהוא מונח צידים טובים צידו של הקב"ה, ויש לנו על מי לבטוח בכל עת. וכמו שפירשו מה שאומרים בתפלה, אבינו מלכנו, כי האז רוצה ליתן הכל לבניו, אצל לא תמיד יש לו היכולת לזה. והמלך יש לו היכולת ליתן לבני מדינתו אצל לא רוצה תמיד. אצל בן המלך סמוך לבו ובטוח שיהא לו כל מה שרוצה. וכמו כן אנו בני מלכים, אתה אבינו שרוצה בטובת הבן, ואתה מלכנו שיש לך היכולת, ונוכל להיות בטוח עליו בכל משאלותינו.

חומט שגדל עמו ע"כ. ולא היה במציאות כל של ספק באמונתם, וכמו שכתב הרמב"ן (שמות יג-טו) כי המופת הנפלא מורה שיש לעולם אלו-ה-מחדשו, ויודע ומשגיח ויכול. ולכן נלטונו שנעשה תמיד זכרון ואות, להיות לנו בכל הדורות עדות במופתים שלא ישתכחו ע"ש.

אמונם דבר אחד היה להם שעשו ישראל במדבר בעצמם, והיא הסוכות ממש, אשר צוה יתכן האדם לחשוב כמי ועולם ידי עשה זאת. וצא התורה להזכיר לנו שנדע שגם זה היא מתנה טובה מה', והוא הנותן לך כח לעשות חיל. ולמען ידעו דורותיכם כי בסוכות ממש 'הושבתי' את בני ישראל, אני הושבתי אתכם צוה. ומלואה זו ניתן לנו בצאת השנה, באספקך את 'מעשיך' מן השדה (שמות כג-טו), שתזכור שאין זה מעשיך אלא מתנת אלקים. והזריעה והחרישה והקצירה, אם ה' לא ישמר עיר שוא שקד שומר, הכל הוא מה'.

ובבואר ברמב"ן (סם) כי מן הנסים הגדולים אדם מודה בנסים הנסתרים, שהם יסוד כל התורה כולה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דבריו ומקרינו שכולם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם עכ"ל. והארבעים שנה נסים נגלים הביאו את ישראל להכרה שגם

במו כן העולם הזה הוא פרוזודור
 בפני העולם הבא, כאן הוא
 היריד שמכין פרנסתו לא על שנה
 ושנתיים, אלא לחיי נצחיים בעולם
 הבא. כאן המקום לסגל מצות ומעשים
 טובים, אשר זה לא נמצא לעולם הבא,
 במתים חפשי (תהלים פח-ו), כיון שמת
 נעשה חפשי מן המצוות (שבת ל.). ורק
 מי שטרם צערצ שבת יאכל בשבת
 (עבודה זרה ג.), ומה לו לעשות עסק
 בהקישויים השונים שעובר בהיריד הזה,
 הוא מרויח כל יום אלפים ורצבות,
 יפה שעה אחת קורת רוח בעולם
 הבא מכל חיי העולם הזה.

ויעל זה מורה מצות סוכה (כמבואר
 באלשיך הק'), שב צדירת ארעי,
 שבעת ימים נגד ימי שנותינו זהם
 שבעים שנה, לזכור כי ימי חיינו
 בעולם הזה הוא רק דירת ארעי,
 והוא רק פרוזודור להכנס ממנו לעולם
 הבא. וצדירת ארעי די לו לאדם גם
 חדר של ז' על ז' לו ולשלחנו, וצסיכוך
 מועטת שכוכים נראים מתוכה,
 וציושצו צסוכתו ישיכיל להתעמק כי
 כאן מיוחד רק לקנות מצות ומעשים
 טובים, וזהו כל חיותו. ולכן הסוכה
 היא שמים כהלכתן ושלישית אפילו
 טפח, שזהו כצורת אות ה', כי העולם
 הזה נצרא בצות ה', כמאמרס (מנחות
 כט.) אלה תולדות השמים והארץ
 בהצראס (צראשית ז-ד), אל תקרא
 בהצראס אלא צה"א צראס ע"ש.

*

הנה סוכות הוא זמן שמחתינו,
 וצשמיני עזרת מתרבה השמחה
 ביתר שאת, והיית אך שמת, וציוס
 השמיני עזרת תהיה לכם (צמדצר
 כט-לה), וצרש"י כצניס הנפטריס
 מאציהס והוא אומר להס קשה עלי
 פרידתכס, עכצו עוד יוס אחד וכו'.
 עשו לי סעודה קטנה כדי שאהנה
 מכס ע"ש. ואין לנו צשמיני עזרת
 שוס מצוה מיוחדת, לא סוכה, לא
 לולב, אלא לשמחת צה'.

וצראדה צצ"אורו, דאיתא צמדרש איוצ
 היה קורא תגר על היסורין,
 כיון שראה צסוכות צסכת צסכת, סוכה
 של שתי דפנות ושלישית טפח, נתקררה
 דעתו ע"כ. וכבר תמהו המפרשים מה
 מרגיע הסוכה הזה את האדם המיוסר
 כמו איוצ. ונראה דידוע המשל מספרי
 מוסר על תכלית העולם הזה, כי מדרך
 הסוחריס שעוזצים את ציתס לימים
 רבים לנסוע למדינה אחרת לצורך
 מסחר בהירידיס השונים, שס הוא
 מוכר את סחורתו, וקונה לו סחורה
 אחרת להרויח, וממנה מתפרנס אחר
 כך כל השנה. וצהיותו על היריד אינו
 שס לצו על קדר אכילתו, ומקום
 שינתו, וחסרון שאר הנוחיות שיש לו
 צציתו, ולא איכפת לו הדצריס הללו
 כלל, הוא מכין כעת לעצמו מזון על
 כל השנה, וכבר יתענג אחר כך.

עד שאמרו מי שלא ראה שמחה זו לא ראה שמחה מימיו (סוכה נא). כי בשעה שנתפרדו מים התחתונים ממים העליונים, לא רצתה המים התחתונים לרדת לעולם הזה, לעוזב שמי מרומים מלהיות במחיצתו של הקב"ה, אך כאשר הוצטחו שעל ידם יתקיימו מצות ה', בניסוך המים בחג, אז נתפייסו (רש"י ויקרא 3-ג). וכאשר התזונוו צוה בני ישראל, איך המים עזבה דירתה למעלה כדי שתתקיים על ידה מצוה למטה, באו להכרה איזה חשיבות רבה יש לכל מצוה, וכמה אלפי רצבות מצות אנו קונים כאן בעולם הזה, והכל כדאי לוותר שיוכלו להמלא בהיריד הזה, ונתמלאו בשמחה עד שמי שלא ראה שמחה זו, לא ראה שמחה מימיו.

וזדוהו שאמר הכתוב, מן חלק לשבעה, תכניס אתך לבייתך מה שלמדת מהשבעת הימים שיצבת בסוכה, שדירתך כאן הוא רק דירת ארעי, ואז גם לשמונה, יתרצה לך השמחה ציוס השמיני, הרומז לעולם הבא, יוס תענוג עם יחוד הקב"ה, ואז לא תדע מה יהיה רעה על הארץ, לא תהא איכפת לך כלל בהרע ואי נוחיות שיש לך בעולם, כי העיקר בהיריד הוא רק למכור ולקנות ולהרויח.

*

ואמור הכתוב (שם) שלח לחמך על פני המים כי צרוב הימים

וביציאתו מהסוכה אחר שבעת הימים, יוצא מעולם הזה דירת ארעי, ונכנס ליום שמיני עצרת, שהוא מכון נגד העולם הבא (וכידוע מהמהר"ל שמספר שבעה הוא עולם הזה כנגד שבעת ימי צראשית, ושמונה הוא חוץ מדרכי טבעי העולם), וכיון שבמתים חפשי, כיון שמת נעשה חפשי מן התורה ומן המצות, על כן אין שום מצוה מיוחדת על שמיני עצרת כמו בשאר המועדים, אלא זהו יוס תענוג בעולם הבא, יוס שצדיקים יושבים ועטרותיהם צראשיהם ונהנין מזיו השכינה (ברכות ז.), ועשו לי רק סעודה קטנה שאהנה מכס, ואז השמחה צמדה גדושה.

וזוי שזה עומד לנגד עיניו בכל עת, הוא תמיד בשמחה, כי ציריד שמרויחין ממון אין עושין עסק מחסרון שאר הנוחיות. ובעולם הזה אנו קונין דברים הנחמדים מזהב ומפז ונופת וזופים, והרי אפילו פושעי ישראל מלאים מצות כרמון (תגינה כו.). ולכן כאשר נתייסר איוב ציסורים רבים, לא נתקררה דעתו עד שראה צככת צככת בסוכות, שממנו דרשינן דסוכה היא שמים כהלכתן ושלישית טפת, לרמוז שחיי עולם הזה היא דירת ארעי, ואז כאשר הגיע להכרה זו, לא שם עוד לב למצבו הגשמי.

ובזהאי טעמא היה צצית המקדש בניסוך המים שמחה רבה,

וסדריה וסתריה, כי כבוד התורה עדיפא מלימוד התורה. וזה שאמר הכתוב שלא לחמך על פני המים, כי התורה הקדושה נקראת לחם כדכתיב לכו לחמו בלחמי (משלי ט-ה). ומצינו שליחות שהוא לשון התפשטות והושטה, כמו שנאמר (שמות ז-ה) ותשלח את אמתה. וזה שאמר שלא לחמך, תוכל לפשוט ולהאריך השכלתך בלחם התורה, על פני המים, בשמחת החג של שמיני עצרת לכבודה של תורה, צהימים שמתפללים על המים, כי צרוב הימים תמצאנו, שהתורה עומלת עבורך שתזכה להשגת התורה.

וּנְפִיּוֹם צמה שכתוב בספר עטרת ישועה (לסוכות) כי 'הקפה' עם 'צנים' עולה כמספר 'רפואה' ע"ש. והיינו כי ישנם צני אדם שהם שמחים צריקודין עם התורה, ואינם משגיחין ללרף גם צניהם עמהם. ויש להיפוך, שצניהם שמחים, והם יושצים ושוחחים עם חצריהם. והרצף לזכות לרפואת הגוף והנפש, אז הקפה עם הצנים יחד עולה רפואה.

תמצאנו. דאיתא בגמרא (סנהדרין ט:): אמר רב יצחק בר אבדימי מאי קרא (משלי טז-כו) נפש עמל עמלה לו [מפני שעמל בתורה תורה עומלת לו] כי אכף עליו פיהו [מפני שהוא משים דברים בפיו תמיד כאוכף שעל החמור], הוא עמל במקום הזה ותורתו עומלת לו במקום אחר [שמחזרת עליו, ומבקשת מאת קונה למסור לו טעמי תורה וסדריה (וברש"י גורם 'ויסתר')], וכל כך למה, מפני שאכף, שכף פיהו, על דברי תורה] ע"כ. הרי לנו גודל מעלת העמל בתורה, שהתורה מבקשת עליו רחמים שיומסרו לו עומק הצנת התורה.

והנה איתא בגמרא (מגילה ג:) דכבוד התורה חמור יותר מתלמוד תורה, דמבטלין תורה למקרא מגילה, ולעומת זה אין מועד בפני תלמיד חכם, שמספידין את החכם, מפני כבוד התורה ע"ש. ואם כן מי שמעמל גופו צריקודין לכבודה של תורה, צודאי שהתורה עומלת לו במקום אחר, שיזכה להשגת התורה בטעמיה

ליל שמחת תורה תשע"ו לפ"ק

נכד היום מלך ישראל אשר נגלה היום לעיני אמהות עבדיו כהגלות נגלות אחד הרקיס. ויאמר דוד אל

ודוד מכרכר בכל עוז לפני ה', ודוד חגור אפוד צד וגו', ותאכ מיכל צת שאל לקראת דוד, ותאמר מה

בשעה שנתקבל להיות רבי לחסידים של גיסו הרה"ק מקוֹקֵץ זי"ע, שינה הרבה דברים מה שהיו החסידים רגילים לנהוג מקדם. ובתוכס שהיו רגילים להתפלל בזמן מאוחר, והוא שינה הדברים להתפלל בזמנה, וכדומה. פעם אחת העיר לו חסיד אחד, איך הוא עושה דבר כזה לשנות דבר שהיו רגילים אלל רבותיהם הקודמים, והניח אותם לנהוג כן. והשיב להם, אם היו רוצים מן השמים שתתנהגו עדיין באותו דרך הישן, היו משאירים לכם המנהיג הישן, ואם מן השמים נתמנה אני לפרנס עליכם, אז צריכים אתם להתנהג כפי הדרכתי ודפח"ת.

וזהו שהשיב לה דוד, הן אמת שבזמן שהיה שאלו מלך בישראל, היו צריכין ישראל לנהוג כפי תכונת נפשו, שהוא נתמנה להיות מנהיג הדור כפי רוחו. אלל כעת 'אשר צחר ה' צי מאציק ללוות אותי נגיד על עם ה', אז צריכין להתנהג כפי מה שאני מורה להם, ולא נוגע כלל מה עשה שאלו, כי הנהגת הדור צריכה להיות תמיד כפי עיני המנהיג של אותו דור.

*

וזהו בגמרא (כתובות יז.) אמרו עליו על רבי יהודה צר אילעי, שהיה נוטל צד של הדם ומרקד לפני

מיכל, לפני ה' אשר צחר צי מאציק ומכל ציתו, ללוות אותי נגיד על עם ה' על ישראל, ושחקתי לפני ה'. ונקלותי עוד מזאת והייתי שפל בעיני, ועם האמהות אשר אמרת עמם אכבדה. ולמיכל צת שאלו לא היה לה ילד עד יום מותה (שמואל ב ו-ד) ע"כ.

ויש צוה כמה דקדוקים, חדא לאחיה צורך השמיענו באיזה מלבוש היה דוד לבוש, באפוד צד. גם מה שהשיב דוד, לפני ה' 'אשר צחר צי מאציק', לכאורה אין לו קשר הנוגע לתשובתו. ועוד שאמר עם האמהות אשר אמרת עמם אכבדה, איך יתכבד צמה שנתצוה בעיניהן כהגלות נגלות אחד הרקים. וגם להצין למה נענשה צוה דייקא שלא היה לה ילד עד יום מותה.

וזהו מה שאמר דוד, לפני ה' אשר צחר צי מאציק ללוות אותי נגיד על עם ה', הכוונה היא, דאיתא במדרש (במדבר ד-כ) שאמרה לו מיכל, היום נגלה כבודו של צית אצא, צוה וראה מה ציניך לצין צית אצא, כל צית אצי היו לנועים וקדושים. אמרו עליו על צית שאלו שלא נראה מהם לא עקב ולא גודל מימיהם וכו', ואת עומד ומגלה לבושך כאחד הריקים ע"ש.

אך ידוע מה שמספרים על הגה"ק בעל חידושי הרי"ם זי"ע, אשר

זירא על רב שמואל בר רב ינחק, וצופו אחא עמודא דנורא להורות גם הלכה כרב שמואל בר רב ינחק.

וּבְרֵאשִׁית דבגמרא (קידושין מ:) אמרו, וכבר היה רבי טרפון וזקנים מסובין בעליית בית נתזה בלוד, נשאלה שאלה זו צפניהם, תלמוד גדול או מעשה גדול. נענה רבי טרפון ואמר מעשה גדול, נענה רבי עקיבא ואמר תלמוד גדול, נענו כולם ואמרו תלמוד גדול שהתלמוד מביא לידי מעשה ע"כ. ומעתה יש לומר דרבי זירא הוא סבירא ליה, דאין ראיה מדוד שזול עזמו לכבודה של 'תורה', דמותר לזול עזמו גם לנורא 'מנוה' של הכנסת כלה, דכבוד התלמוד עדיפא ממעשה. ורב שמואל בר רב ינחק הוא סבירא ליה דמעשה עדיף, ומותר לזול עזמו גם לכבוד הכנסת כלה. גם יש לומר דכיון דאמרו (ברכות ה:) דאם משמחו לחתן מה שברו, אמר רבי יהושע בן לוי זוכה לתורה שניתנה בחמשה קולות וכו' ע"ש. אם כן עדיפא מנאות שמחת חתן כלה משאר המנוה, ודינו כתורה, דהא על ידי זה זוכה לתורה, ומותר לחכם לזול צכודו לכבוד התורה.

וּבִזְמַן השמים הסכימו על ידו של רב שמואל בר רב ינחק, דכי נח נפשיה איפסיק עמודא דנורא, הדם של אש, כי בתורה כתיב מימינו אש דת לנו (דברים לג-ג). ולהורות כי

הכלה, ואומר כלה נאה וחסודה. רב שמואל בר רב ינחק מרקד אחלת [שלש צדין, זורק אחת ומקבל אחת]. אמר רבי זירא קא מכסיף לן סבא [שמזולזל בכבוד תלמידי חכמים ונוהג קלות ראש בעזמו]. כי נח נפשיה, איפסיק עמודא דנורא צין דידיה לכולי עלמא, וגמירי ללא אפסיק עמודא דנורא אלא אי אחד צדרא אי לתרי צדרא. אמר רבי זירא אהנייה ליה שוטיהיה לסבא [שוט של הדם שהיה מרקד בו], ואמרי לה שטותיה לסבא [שהיה מתנהג כשוטה], ואמרי לה שיטותיה לסבא [שיטתו ומנהגו] ע"כ. ובתוס' כתבו מנא ליה דבשזיל כן זכה, ויש לומר דעמודא דנורא היה כעין שיבשא דהדם כדאמרינן צבראשית רבה (פ' סא) נחת שיבשא דהדם, ואיתעבידא כעין שיבשא דהדם, ואפסקת צין דידיה לחצרויה, אמרי חמית הדין סבא דקאי שיבשא דנורא קומיה משום דעביד קמוהי דכלתא ע"כ.

וּלְכַאֲוֵרָה יש להצין דלפוס ריהטא המחלוקת צין רב שמואל בר רב ינחק עם רבי זירא, היא מחלוקת של דוד המלך ומיכל בת שאול, אי מלך או חכם שמוזהרין על כבודו, מותר לזול עזמו במקום מנוה. וזוה כבר איפסקא הלכתא כדוד, דקרא מסיים ומיכל בת שאול לא היה ילד עד יום מותה, ואיך פליגי רבי

למד מהעמודא דנורא אכל רב שמואל
 בר רב יצחק, והאש הוא לימדתו
 שיש לזולזל עצמו לכבודה של מצוה.

שמחת חתן וכלה בהדס, הוא דומה
 לכבוד התורה, שכבר פסקו דוד,
 ונקלותי עוד מזאת והייתי שפל בעיני.

*

והנה צביאור הלכה (שס) הציא
 להקשות משו"ת חוות יאיר
 איך הקילו החכמים הללו בכבודם, הא
 גדול כבוד הצריית שדוחה לא תעשה
 שבתורה (ברכות יט:), היינו לא תעשה
 דרבנן, ושצ ואל תעשה אף בדברי
 תורה ע"ש. וכתב צביאור הלכה דלכן
 קאמר בשלחן הערוך דזהו כבודם
 שעוסק בעצמו במצוה ויכיר שעושה כן
 לכבוד השי"ת, וכן הוא אומר בדוד
 המלך ונקלותי עוד מזאת וכו' ע"ש.
 והנה קושיית החוות יאיר אינו מנד
 לזולזל חכמים בכבוד התורה, אלא מנד
 דאין חיוב לשום ישראל לצוות עצמו
 עבור קיום מצוה.

אך באמת גדול כבוד הצריית, לא
 שייך אלא צמי שמרגיש עצמו
 מבזה בזה, ואזיל סומקא ואתי
 חיורא, ולכן לא מחויב להטער עבור
 מצוה בצער כזה. אבל חכמי ישראל לא
 מרגישים עצמם מבזה בזה שמתבזים
 בקיום המצוה, כי זהו כבודו, והוא
 מתענג בהציון הזו שזכה לעשות
 לכבוד ה' ומצותיו, וממילא אין אכלם
 ההיתר של גדול כבוד הצריית. והדיון
 הוא רק, דכיון שיש חיוב בכבוד
 התורה, יתכן שאין הם רשאים לעבור
 על מצוה זו גם כשנוגע לכבודה של

והנה מצינו בגמרא (שבת קיט.)
 שחכמי ישראל היו עושין
 מלאכה להכין סעודת שבת, רב ספרא
 מחריץ רישא, רבא מלח שיבוטא וכו',
 רבי זירא מנחית נחתי [מציית האור
 בעצם דקים] ע"ש. וכן איפסק בשלחן
 ערוך (א"ח סימן רנ"ג) ישכים צוקר
 ציום ששי להכין נרכי שבת, ואפילו יש
 לו כמה עבדים לשמשו ישתדל להכין
 בעצמו שום דבר לנרכי שבת כדי
 לכבדו, כי רב חסדא היה מחתך הירק
 דק דק, ורצה ורב יוסף היו מצקעין
 עצים, ורבי זירא היה מדליק האש,
 ורב נחמן היה מתקן הבית ומכניס
 כלים הנריכים לשבת ומפנה כלי החול.
 ומהם ילמד כל אדם, ולא יאמר לא
 אפגום כבודי, כי זה הוא כבודו
 שמכבד השבת ע"כ. ולכאורה יש להבין
 הלא רבי זירא סבירא ליה דאין לחכם
 לזולזל בכבודו גם כשנוגע לנורף מצוה,
 ואיך מנחית נחתי. ונריכין לומר
 דאחר שראה שמן השמים הסכימו
 כשיטתיה של רב שמואל בר יצחק,
 שהרי איפסיק עמודא דנורא כד נח
 נפשיה, על כן מאז והלאה התנהג כן
 לזולזל עצמו לכבודו של שבת. ולכן צחר
 במלאכה זו 'להדליק האש', כי מדה זו

תורה או מצוה. וזוה איפסקא לן הלכתא מדוד המלך, ואחריו מרז שמואל בר רב יצחק, ולבחר זה גם מרבי זירא, שהיו מזולזלין בכבוד עממם לכבודה של תורה ומצויה. (ועיין עוד בזה בקובץ שיעורים כתובות אות מו).

*

אחד. ועל כן אמר עליו הכתוב, ודוד חגור אפוד צד, כי 'אפוד' הוא שילוב שם הוי"ה אדניי שמספרו ז"א, ודוד חגר אז את מתניו להבדיל השילוב ההוא, שיהא שם הוי"ה לצד, ויהא שם הוי"ה לחוד ושם אדניי לחוד, (ועל דרך שאמרו (תענית ז.) על העוסק בתורה יחידי, שעוסקין בתורה צד צד).

*

ואמור הכתוב, שכאשר התלוונה מיכל על מה שזולל בכבודו, השיב לה, ועם האמהות אשר אמרת עמם אכבדה. והכוונה הוא בהקדם לבאר לשונו של הרמב"ם (ה' לולג בסופו) וכל המגיס דעתו וחולק כבוד לעצמו ומתכבד בעיניו במקומות אלו, חוטא ושטתה וכו' ע"כ. ויש להבין למה קראו שטתה, הן אמת שאמרו חז"ל (סוטה ג.) על כל חוטא, שאין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות שנאמר (במדבר ה-יב) איש איש כי תשטה אשתו ע"ש. אף על פי כן לא מצינו שיתארו את החוטא בתואר שטתה, וכאן כותב הרמב"ם עליו שהוא גם שטתה.

ונראה דאיתא בגמרא (צנא בתרא י.) דרש רבי יהודה בר שלום, כשם שמונותיו של אדם [שכר שיתפרנס ממנו] קלוצין לו מראש

והנה מה שדוד היה חגור אפוד צד, יש לומר דאיתא בגמרא (פסחים ג.) רבי אבינא רמי כתיב (שמות ג-טו) זה שמי לעלם [חסר וי"ו, לשון העלמה] וכתיב וזה זכרי לדר דר. אמר הקדוש ברוך הוא לא כשאני נכתב אני נקרא, נכתב אני ציו"ד ה"א ונקרא אני בצל"ף דל"ת [בהעלמה, וכתיב זה זכרי דמשמע קרייה ולא העלמה] ע"כ. ומבאר בשלחן ערוך (או"ח סימן ה) כשיזכיר השם יכוין פירוש קריאתו באדנות שהוא אדון הכל, ויכוין בכתיבתו ציו"ד ה"א שהיה והוא ויהיה ע"כ. והנה מספר שני השמות הוי"ה ואדניי יחד עולה מספר ז"א כמו 'אמן'. אבל לעמיד אשר לא כהעולם הזה העולם הבא, ולעולם הבא כולו אחד, נכתב ציו"ד ה"א ונקרא ציו"ד ה"א (שם), וציוס ההוא יהיה הוי"ה אחד ושמו אחד (זכריה יד-ט), אז יבדל שם אדניי משם הוי"ה. ודוד המלך בגודל מעלתו אז רצה להמשיך בכניסת הארון שיהא כבר תיקון השלם, ואז יהיה הוי"ה

נצרכא שנאמר (איוב ה-י) כי אדם לעמל יולד וכו'. והיינו לאמר רצא כולהו גופי דרופתקי נינהו [טרחנין, כלומר, כל הגופין לעמל נצראן], טובי לדוכי דהוי דרופתקי דאורייתא [אשריו למי שזכה והיה עמלו וטרחו צתורה] ע"כ. וכן איתא במשנה (אבות ג-ה) כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ, וכל הפורק ממנו עול תורה נותנין עליו עול מלכות ועול דרך ארץ ע"ש. הרי לנו להדיא כי עבור העמל שאדם נותן לתורה ועבודת ה' הוא נפטר צוה משאר עמל שנגזר עליו. וכל הנותן כחו בשירה וצומרה וצריקודין לכבודה של תורה, הוא מגרע צוה מעצמו שאר עמל שהיה מוטל על שצמו.

רבבזו כן כבודו של אדם וציונותיו קצובים לו, והחכם מחליף אותן להתצוות על דברי תורה וכבוד ה'. כי בהיות שציונותיו קצובים, ואי אפשר להוסיף עליהם יותר ממה שנגזר עליו, על כן כל דבר של ציון או זלוול בכבוד שנותן עבור התורה, יוגרס לו כבוד במקום אחר, שנתמעט מהציונות שנקצבו לו. ואם כן השומר על כבודו ומתכבד בעיניו במקום כבוד התורה, הרי הוא חוטא וגם שוטה, שאם נקצב לו ציון, הרי ממילא יגיע לו זאת במשך השנה, והיה לו להתחכם להחליפו בציון לכבודה של תורה, ויריות גם מנוה מזה. והו שאמר

השנה, כן חסרונותיו של אדם [הפסק שעתיד להפסיד] קצובין לו מראש השנה, זכה [למזל טוב יתן אותו חסרון לעניים] הלא פרום לרעב לחמך (ישעיה נח-י), לא זכה, ועניים מרודים תצילא בית. כי הא דבני אחתיה דרבן יוחנן בן זכאי חזא להו בחילמא [במזלאי יום הכיפורים] דצעו למיחסר שצע מאה דינרי [בצאתה שנה], עשינהו שקל מינייהו לנדקה [כל השנה היה כופן בדברים וגובה מהן נדקה], פוש גבייהו [ערב ראש השנה] שיבסר דינרי [שלא נתנו לנדקה משצע מאה דינרי]. כי מטא מעלי יומא דכיפורי שדור דבי קיסר נקטינהו. אמר להו רבן יוחנן בן זכאי לא תדחלון [למיפסק יותר], שיבסר דינרי גבייכו שקלינהו מינייכו. אמרי ליה מנא ידעת, אמר להו חלמא חזאי לכו. אמרי ליה ואמאי לא אמרת לן [מתחלה שכך חלמת והיינו נותנין כולן], אמר להו אמינא כי היכי דתעבדו מנוה לשמה ע"כ.

רבבזו כן הוא בכל מאורעות שעוברין על האדם, נקצב עליו בתחלת השנה כמה יהא עמלו בשנה זו, מי ינות ומי ינוע. וכמה כבוד וציון יהא לו, מי ישפל ומי ירום, וכמו כן בכל דבר. אך גם צוה יכול אדם לבחור בעצמו, אם ינצל זאת לצורך מנוה ועבודת ה' או לא. וכמאמרם (סנהדרין ט:): אמר רבי אלעזר כל אדם לעמל

דוד, אינני חש על ציונותי לכבודה של תורה, כי רק אריות ממנה, להסיר משאר ציונות, שסבל חרפה הרבה מאבשלוס ודכוותיה, ולכן מזדי ונקלותי עוד מוזאת. וכאשר אתה אומר לי שנתצויתי צעיני האמהות, 'ועם האמהות אשר אמרת עמם אכזדה', עם ציון הזה יתוסף לי כבוד במשך הזמן, כי החלפתי הציון שנקצב לי, עבור התורה.

*

לחם אחת ואשפר אחד ואשישה אחת, 'וילך כל העם איש לביטו', אשר לכאורה סיוס הכתוב מיותר. אך אמרו חז"ל (יומא ב.) ביטו זו אשתו ע"ש. וכל העם הלכו איש לביטו, שנפקדו גם אז כולם בצנים. ולכן חילק לכל העם למאיש ועד אשה, חלת לחם אחת וכו', כי אמרו (גדה לא): זכר זא בעולם ככרו צידו, זכר זה כר דכתיב (מלכים ב' ו-כג) ויכרה להם כרה גדולה ע"כ. והמשיך להם דוד בנתינת הלחם, צרכת הצנים שככרו צידו.

והנה הכתוב אומר, וישב דוד לצרך את ביטו, ותלא מיכל בת שאול לקראת דוד וגו', ומשמע מזה שלא היתה מיכל שם בשעה שחילק דוד חלת לחם למאיש ועד אשה, וממילא לא נכללה בצרכתו אז, על כן וישב דוד לצרך את ביטו וגו', שגם היא תתצרך. אבל כיון שזוללה בהנהגתו, לא עלה צידו להשפיע לו מצרכתו, ולכן למיכל בת שאול לא היה לה ילד עד יום מותה.

וזה מוסר השכל על גדול החשיבות לכבד את התורה בשירה וחמרה וריקודין של מצוה, אשר בזה זוכין לצרכת הצנים. ולעומת זה המזולל זה נענש, כמו שהיתה צמיכל. והנה צרכת הצנים לא תמיד נחשבת כצרכה, שהרי אמרו (צרכות י.) אמר לה הווא לדוקי לצוריה, כתיב (ישעיה נד-ה) רני עקרה

והנה מזינו במתן תורה שדרשו חז"ל (שבת פט.) מדבר פארו, שפרו ורבו עליו ישראל [לכל אחד נתעברה אשתו זכר צמנות (דברים ה-כז) שובו לכם לאהליכם] ע"כ. וכמו כן מזינו בשלמה המלך בעת שחינך את הבית המקדש, אמר הכתוב (מלכים א' ח-טו) ציוס השמיני שלח את העם ויצרכו את המלך, וילכו לאהליהם שמחים וטובי לב, ואמרו חז"ל (מועד קטן ט.) שכל אחד ואחד נתעברה אשתו בן זכר ע"ש. הרי לנו כי בשמחת כבוד התורה זוכין לצנים. וכמו כן יש לומר שצשמחה זו שהכניסו את ארון ה', שהיה דוד שמח בכל עוז, המשיך גם כן צרכת הצנים לכל העם.

וזה נרמז במה שאמר הכתוב (שם ו-יט) ויחלק לכל העם לכל המון ישראל למאיש ועד אשה, לאיש חלת

כן כאשר התורה מזכרת את המכזבה בצנים, נכלל בזה צנים כשרים עוסקים בתורה ומצותיה. וכה יתן ה' שזכה כולנו לשמות תמיד בתורתנו הקדושה, ולא ימוש ספר התורה הזה מפיו ומפי זרעך ומפי זרע זרעך עד עולם.

לא ילדה, משום דלא ילדה רני, אמרה ליה שטיא שפיל לסיפיה דקרא, דכתיב כי רצים בני שוממה מצני בעולה אמר ה'. אלא מאי עקרה לא ילדה, רני כנסת ישראל שדומה לאשה עקרה שלא ילדה צנים לגיהנם כותייכו ע"כ. ואם

נעילת החג תשע"ז לפ"ק

וייש לומר עוד בזה, בהקדס לבאר מה שאחר מתן תורה כשניתנה פירוש המועדות (שמות כג-יד) לא נזכר אלא שלש רגלים, ואין בזה רמיזא על שמיני עזרת אשר חג בפני עצמו הוא (סוכה מח.). ורק אחר זה (בפרשת אמור ופרשת פנחס) נזכר גם שמיני עזרת. ונראה דהנה מצינו בצנות ולפחד שבאו למשה ואמר, והיו לאחד מצני שבטי בני ישראל לנשים, ונגרעה נחלת מנחלת אבותינו וגו' (במדבר לו-ג). ויזו משה את בני ישראל על פי ה', כן מטה בני יוסף דוצרים וגו', ולא תסוב נחלה לבני ישראל ממטה אל מטה וגו'. ובגמרא (ב"ב קכ.) דדבר זה לא היה נוהג אלא בדור הזה ע"ש. וכתוב בתפארת שלמה (פ' מסעי) לבאר, כי הנה נריך כל איש להשתוקק בכל לבבו על ארץ ישראל וקדושתה וכו'. והנה התעוררות הלזה של תשוקת הארץ, כשתהיה צאמת מעומק הלב שידאב צאמת בנפשו על כבוד ארץ הקדושה, הנה בזה מעורר

ביום השמיני עזרת תהיה לכם (במדבר כט-לה). במדרש רבה (כא-כג) אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה, עליך להוסיף לנו מועדות, ועלינו להיות מקריבין לפניך ומכבדין אותך, יספת לגוי נכבדת רחוקת מכל קצוי ארץ (ישעיה כו-ו). אמר להם הקב"ה חייכם איני מחזיר ימים טובים מכם, אלא אני מוסיף לכם מועדות שתשמחו בהם, שנאמר ביום השמיני עזרת ע"כ. ויש להבין מהו הראיה מקרא ביום השמיני עזרת תהיה לכם שיוסיף לנו מועדות.

וגראדה כי הנה יום שמיני עזרת לא מצינו לה טעם בקרא על מה הוקבע, ולא חייבה זה תורה שום מצוה מיוחדת כמו בשאר המועדים. וברש"י (שם) כתב עזרת, התעכבו לי מעט עוד, ולשון חבה הוא זה, כצנים הנפטרים מאביהם, והוא אומר להם קשה עלי פרידתכם, עכבו עמי יום אחד (סוכה נה:) ע"ש.

למעלה הרחמים והרחון על הגאולה
 במהרה, כמו שכתוב (מהלים קכז-ו) שאלו
 שלום ירושלים, ועל ידי כן ישליו אוהבין
 במהרה צימינו. וכן היה צני יוסף
 שמכח תשוקתם לארץ ישראל, עד שהרע
 בעיניהם שתסוב נחלה כמו שאמרנו, הנה
 על ידי כן המשיכו הציווי מה' לא
 תסוב נחלה ממטה למטה כנ"ל. ואם
 לא היה תשוקתם כל כך לא השיגו
 הציווי בזאת.

ובן מצינו כדומה לזה בענין פסח שני
 במאמר האנשים הטמאים, שהיתה
 תשוקתם גדולה מאד לעשות הפסח,
 ומקירות לבצם לווחו (במדבר ט-י) למה
 נגרע לבצתי הקריב את קרבן ה'. על כן
 נעתר להם ה' ונתן להם מצות פסח
 שני. כי על ידי תשוקתם הנכונה לפני
 ה' המשיכו הלכות חדשות הנ"ל. הנה
 כמוהם אם תגבר התשוקה לבצ איש
 מצני ישראל אל הארץ וצנין בית
 המקדש, הלא חיש מהר יעתר להם, כי
 הלא צנוי ועומד הוא למעלה, רק שצריך
 לבקש עליו להורידו, כמו שכתוב (דברים
 יז-ה) לשכנו תדרשו וזאת שמה וכו'.
 ולכך כאשר לזה לחלק ארץ ישראל,
 התעוררו מטה צני יוסף עם גודל
 תשוקתם על הארץ וקדושתה, הנה
 המשיכו המצוה הזאת של לא תסוב
 נחלה, אבל אחר כך אצדו אותו החשק,
 לכך אחר כך הותרו השצטים לבא זה
 בזה, שלא נטווו לא תסוב נחלה רק
 לאותו הדור לבד עכ"ל.

ובבמו כן יש לומר, שאחר שקיבלו
 ישראל השלש רגלים, וטעמו זה
 טעם עליון של קדושה ואהבת ה', וניתן
 להם מועדים לשמחה, השתוקקו להמשיך
 זאת עוד יום אחד, והם אמרו לה',
 קשה עלינו פרידתנו, תן לנו עוד יום
 אחד שנוכל ליטב עוד עם אצינו ליהנות
 ביחד. ומגודל התשוקה המשיכו להנתן
 להם יום שמיני עזרת, ואין זה שום
 מצוה מיוחדת, כי זה לא ניתן לנו מאת
 ה' לצורך השפעה למטה, אלא צני
 ישראל המשיכו זאת מעצמם, ליתן להם
 יום נוסף כדי שלא תהא קשה להם
 פרידתם.

ובבמו כן לעמיד, כאשר יתרצה הדעת,
 אז נשתוקק עוד יותר להתקרבות
 ה', ותהא פרידתנו עלינו קשה יותר,
 וכנסת ישראל יבקש עליך להוסיף לנו
 מועדות. ויוסיף ה' זאת לנו, כי ישראל
 בתשוקתם יכולים להמשיך ימי מועד,
 וכמו שהמשיכו למטה את חג שמיני
 עזרת, שנאמר ציום השמיני עזרת תהיה
 לכם, אחס המשכתם זאת, ועבור

על קידוש ה', ונשארה שכולה וגלמודה, וענתה ואמרה, רצונו של עולם, גם עד עתה אהבתי אותך, אבל היה לי עוד אהבה, אהבת בני, ונתחלקה חלק מאהבת לבי גם אליו. אבל מעתה לא נשאר עוד בלבי שום אהבה רק אליך לבד, ואשרי העם שככה לו. [ונתעוררתי לזהו מה שאמר הכתוב (תהלים ט-ט) למנצח על מות לבן מזמור לדוד, אודה ה' בכל לבי וגו', וברש"י שיש מפרשים על מות בני. ואז נתן שירה, כי מעתה אודה ה' 'בכל' לבי, שהמקום שהיה בלבו לאהבת בני תתמלא כעת מאהבת ה'].

ובזה נראה לבאר צפרשת העקדה, שאמר ה' לאברהם, קח נא את בןך את יחידך אשר אהבת את יצחק וגו' והעלהו שם לעולה וגו' (בראשית כ-כג), ושוב נאמר לו, אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה, כי עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה, ולא חשכת 'את בןך את יחידך' ממני (כ-כג). ויש להבין למה לא סיים גם כן לא חשכת את בןך את יחידך 'אשר אהבת'. וגם להבין מעלת האיל שהעלה אברהם תחת בנו, ואפרו של האיל נצור לפניו, ונברא מיוחד עבורו בערב שבת בין השמשות (אבות ה-ו).

עדיין יש בלבך עוד אהבה זולתי, והוא את בןך את יחידך 'אשר אהבת', קח אותו והעלהו לעולה, ואז לא ישאר בלבך עוד שום אהבה זולת אהבת ה', ואברהם הלך בשמחה לעשות רצון קונו, הוא מפקיר אהבת בנו עבור אהבת ה'. אך בסופו נאמר לו מאת ה', אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה, וישאר את בנו יצחק חי כמקדם. אבל מה יעשה עם האהבה, הרי קיבל על עצמו אהבה יחידית לצוראו, וכעת נתחלקה גם לבנו, ומעלין בקודש ולא מורידין. על כן לקח את האיל, ויעלהו לעולה תחת בנו (כ-ג), וברש"י מאחר שכתוב ויעלהו לעולה לא חסר המקרא כלום, מהו תחת בנו, על כל עבודה שעשה ממנו היה מתפלל ואומר יהי רצון שמהאז זו כאלו היא עשויה בבני, כאלו בני שחוט, כאלו דמו זרוק, כאלו בני מופשט, כאלו הוא נקטר ונעשה דשן (תנחומא שלח יד) ע"כ. ומאז סילק את בנו ממששבתו, בני כבר שחוט, ואין לי עוד בן לאהוב, וכאילו אינו עוד בעולם, וכל אהבתי מעתה הוא רק אליך ה', ואחר שהפקיר אהבת בנו כשנצטוו לעקוד אותו לעולה, לא החזירו שוב אל לבו.

ואם כן מה שנצטוו 'אשר אהבת' זה קיים במילואו, וממעשה העקידה ולהלאה כבר הקריב אהבתו, ולא נשאר אצלו רק אהבה יחידית לצוראו. ולכן הגם כי קח נא 'את בןך את יחידך', לא נתקיים בפועל, מכל מקום אתה

ונראה כי אהבת אברהם לצוראו היתה במדריגה גדולה מאד, עד שקראו ה' אברהם אוהבי (ישעיה מא-ח), אך ה' אמר לאברהם, אברהם אוהבי

היית מוכן להשאר גם כלי זמן יחידך, ולא חשכת את זנך את יחידך, רק 'ממני', עבור שאמרת לך אל תשלם ידך אל הנער, על כן זרעך והרצה הרצה את זרעך וגו'.

וזוהו תכלית ההרצה שזריכין להגיע אליה צפויים ימי המועדים, ציוס היחוד של שמיני עצרת, אין זה אלא סעודה קטנה כדי חיותנו, אין מה לאהוב אהבה גשמי צפועה זו, אלא חזקה ודוקה זך וזמורתך לזד.

*

מיט דעם דארף מען אוועק גיין פונעם יום טוב, נישט איבערלאזן די אהבת ה' וואס מ'האט געהאט, די שמחה וואס מ'האט געהאט אינעם אייבערשטן. א איד דארף אוועק גיין פונעם יום טוב אנגעלאדנט מיט ליבשאפט צום אייבערשטן, אז אלע שוועריקייטן וואס ער וועט האבן אין תורה און עבודת ה' אין משך פונעם יאר, זאל ער אלעס קענען אוועק געבן פאר'ן רבונו של עולם. 'פאר' אהבת ה' איז נישט דא עפעס אנדערש, 'נאך' אהבת ה' קען זיין א מענטש זאל עפעס אנדערש אויך טון, ווען ס'איז נישט קיין סתירה מיט ליבשאפט צום אייבערשטן, אבער די אהבת ה' דארף זיין ביי א מענטש, ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך, אלעס אוועק געבן פאר ליבשאפט פארן באשעפער.

יעדער דור האט זיך זיינע נסיונות, היינטיגע דור דארף מען נישט זאגן אז די נסיונות ביי אונז איז די טעכנאלאגישע כלים וואס איז די נסיון פונעם דור. רבים חללים הפילה, וואויל איז דער וואס האט נישט קיין שייכות דערצו, וויפיל זענען שוין ליידער אוועקגעפאלן, נישט קיין מיעוטים, מ'רעדט נישט פון קיין יחידים, מ'רעדט פון גאנצע משפחות וואס זענען פארפאלן געווארן. יעדער רעדט זיך איין אז עס איז נאר ביי יענעם, ביי אים וועט עס נישט זיין, ער איז פארזיכערט, ביי זיינע קינדער זיינע אייניקלעך וועט דאס נישט פאסירן.

קיינער ווייסט נישט, ס'איז אזוי גרויס די נסיונות, אונז האלטן נאך ביי די א' פון די נסיונות, און ס'ווערט ערגער פון יאר צו יאר, ווייל וואס איז היינט דא האט מען זיך נישט געקענט פארשטעלן מיט פינעף יאר צוריק ווי ווייט די טעכנאלאגישע וועט גיין.

איד דארף וויסן אהבת ה' קומט קודם, ליב האבן דעם אייבערשטן פאר דעם דארף א איד מוותר זיין אלעס, אברהם אבינו האט מוותר געווען אויף בנך יחידך אשר אהבת, ווייל דער אויבערשטער האט אים אזוי געהייסן. א איד דארף אוועק געבן נישט צו האבן מיט דעם קיין שום שייכות, ווי ווייט מעגליך ער קען זיך דערפון אפשיידן דארף ער פראבירן. מ'רעדט דאך נישט פון דעם וואס איז

ממש א איסור, ס'איז נישט דא קיין פילטער, דערויף דארף מען שוין נישט רעדן, יעדער ווייסט דערפון אז דאס איז אסור מן התורה, א מענטש טאר נישט האבן ביי זיך אזא כלי אין שטוב.

מ'רעדט שוין אפילו ס'איז יא גוט, מען ווערט אזוי אריינגעטון דערין, מ'ווערט אדוק דערצו, מ'קען זיך זייער שווער נאכדעם דערפון אפגעוויינען, דער קאפ ליגט שוין אין עפעס אנדערש. אפילו ווען ער איז אין שטוב, זיין קאפ איז נישט אינדערהיים. ווען ער לערנט און ער טוט עפעס אנדערש, זיין קאפ איז נישט דארטן, ווייל מ'געוויינט זיך צו צו זיין פארנומען דערמיט.

די וועלט רופט עס אַן אז מ'ווערט עדיקטעד דערצו, מען מיינט אז ס'נעמט צייט, אפשר פינעף יאר אדער צען יאר ארום וועט ער ווערן צוגעבינדן דערצו. יעדער איינער וואס האט עס א חודש איז שוין צוגעבינדן דערצו, א ראיא האט ער אז ער איז צוגעבינדן, ווייל מ'זאל אים זאגן יעצט איין חודש לייג עס אוועק אינדערויט און נעם עס נישט ארויס, ווייניג מענטשן וועלן קענען עומד זיין בנסיון, איין חודש עס אוועק צולייגן אינדערויט. מ'איז צוגעבינדן דערצו, מ'ווערט צוגעבינדן, ס'איז נישט שייך אנדערש. און דאס איז נאר די התחלה דערפון, און שפעטער מיט דערצייט ווי ווייט ווערט עס ערגער.

אז מ'דארף עס יא האבן פאר פרנסה צו כדומה, עס נוצן נאר אויף די מינימום וואס מ'דארף עס נוצן. מ'דארף נישט האבן קיין וואטס-אפ, קיין שום שייכות מיט חברותות און כדומה דערויף, וואס דארף מען וויסן אלע זאכן וואס ס'טוט זיך ביי יענעם אין שטוב. מ'שיקט זיך בילדער פון איינעם צום אנדערן. יעדער ווייסט ווער ס'איז נאר אויפגעשריבן דערויף, די ערשטע זאך מ'טוט א שידוך איז דא א בילד פון חתן כלה וואס גייט פאר יעדעם ארויס, ס'איז ביי די בעסטע וואס מ'רעדט שוין, און ווער האט געגעבן די היתר דערויף, ס'איז שוין די ערליכע וואס מ'רעדט. און דאס געוויינט מען זיך צו דערצו, און נאכדעם איז שוין עבר ושנה נעשה לו כהיתר, ס'געבט נאכדעם א היתר אויף אלעס.

מ'דארף זיך אפגעוויינען דערפון, אונז האבן איין זאך אויף דער וועלט, אונז לעבן מיר אויף דער וועלט צו דינען דעם אויבערשטן, אונז האבן נישט עפעס אנדערש אויף דער וועלט. דאס איז סוכה, וואס מ'האט גערעדט אז סוכה איז געגעבן געווארן צו ווייזן אז דער וועלט איז א דירת ארעי, אונז זענען נאר דא התקן עצמך בפרוודור כדי שתכנס לטרקלין, אונזער לעבן דארף זיין אויפגעשטעלט עוסק זיין אין תורה ומצות, וואס קען איך טון דעם היינטיגן טאג צו איינקויפן נאך א דבר טוב, לערנען, דאווענען, טון חסד, טון צדקה,

ביי אונז אין דער קהלה איז דא די מסגרת פון יוֹבֵהֶם נהגה, איך וויל ארויסברענגען ס'איז נישט נאר לערנען אליין, נאר נעמען בחינות, פארוואס זאל מען נישט אפלערנען די צען בלאט וואס מ'דארף לערנען דעם חודש, פארוואס זאל מען עס נישט קענען ישר והפוך. ווען ער נעמט א בחינה דערויף, טראכט ער דערפון די גאנצע וואך, ווי ער גייט ליגט אים דער קאפ אינעם לערנען, ער טראכט איבער. בשעת ער לערנט לערנט ער אנדערש, ווייל ער ווייסט ער דארף שפעטער ענטפערן אויף וואס מ'האט געלערנט. מ'דארף זען זיך קובע זיין אויף צו לערנען א מסכת וואס מ'וועט חזרין און מ'וועט עס קענען און געדענקען.

מ'הייבט זיך אָן מסדר זיין די זמנים פון דאווענען אויפ'ן ווינטער. דאווענען דארף זיין מלה במלה, מ'דארף האבן א מנין וואס דאוונט נארמאל, וואס דאוונט ווארט ביי ווארט, און זיין מסודר צו א מנין, דער מנין איז מיין מנין, מיט דעם דאווען איך יעדן טאג, און אזוי שטעלט ער אויף זיין סדר. אלעס איז דאך תלוי אין תפלה, אלעס וואס א איד וויל צוקומען קען ער פועל'ן ביים אויבערשטן מיט תפלה.

*

יעדע דבר מצוה וואס קומט אונטער די האנט זאל מען עס טון מיט א שמחה, דאס איז אונזער לעבן, אלע אנדערע זאכן איז נאר אלעס ווי א דרך אגב, וואס מ'האט נישט קיין ברירה און מ'דארף עס אדורכגיין, אבער זיך אריינלייגן אין עולם הזה און ליגן דערין, דארף מען פראבירן זיך אפצוהיטן די ווייטסטע וואס ער קען.

*

לימוד התורה, ס'איז די ערשטע זאך, אָן דעם איז מען נישט קיין איד. גע'לויבט דעם אויבערשטן בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין, די בראתי יצר הרע איז אין דעם דור אויף גאר א גרויסע פארנעם, האט דער אויבערשטער אונז געגעבן די בראתי תורה תבלין איז אויך נתרבה געווארן אין דעם דור מער ווי עס איז געווען אלע יארן פריער. ב"ה רובא דרובא פון כלל ישראל שומרי תורה ומצות, האבן היינט א שיעור צו לערנען תורה. ווער ס'האט נישט דארף זיך צוטשעפענען דערצו. ב"ה ס'איז דא שיעורים פון אלע זייטן, מסגרת'ן וואס יעדער קען דערמיט מיטהאלטן, און יעדער קען דערצו אנקומען. מ'דארף זיך מתחבר זיין צו א געוויסע מסגרת. אמאל איז דא א מסכת וואס ער האט ליב, אמאל קען מען נישט ארויף ליגן דווקא צו לערנען די זאך נישט קיין צווייטע, אבער ס'איז דא היינט א אויסוואל, איבעראל קען ער זיך משתתף זיין.

עולם חסד יבנה, טון צדקה טון חסד איינעם מיט'ן צווייטן, זיך

פארנעמען א איד בעט פון אים א טובה, נישט אפזאגן, ווען מ'קען נישט, טראכטן וואס קען מען יא טון, אז ס'איז אנגעקומען צו דיינע אויערן, ס'איז אנגעקומען צו דיר מ'האט דיר געבעטן די טובה, דארפסטו פראבירן און זען צו טון וואס דו קענסט יא טון. אז מ'קען נישט קען מען נישט, אבער פראבירן דארף מען צו טון. חסד איז איינע פון די שלשה עמודים אויף וואס די וועלט שטייט, תורה און עבודה און גמילות חסדים.

איך האב געטראכט דעם יום טוב, די גמרא (בבא מציעא פה.) פארציילט אויף רבינו הקדוש ער האט געליטן יסורים דרייצן יאר. און די יסורים זענען געקומען דורך א מעשה וואס ער האט געהאט, אמאל איז געזעסן רבינו הקדוש און מ'האט געוואלט נעמען א קעלבל צו שחיטה, איז דאס קעלבעל צוגעלאפן צו רבינו הקדוש, און האט זיך אריינגלייגט דעם קאפ אין דעם בעקיטשע פון רבינו הקדוש, תחת כנפיו, ער האט זיך געוואלט מציל זיין אז מ'זאל אים נישט שחט'ן. און רבינו הקדוש האט אים געזאגט, גיי, צו דעם ביזטו באשאפן געווארן אז מ'זאל דרך שחט'ן, און ער האט עס איבערגעגעבען פאר'ן שוחט ער זאל אים שחט'ן. זאגט די גמרא אז רבינו הקדוש האט באקומען שפעטער יסורים, מ'האט געזאגט אין הימל, ער האט נישט רחמנות געהאט אויף דעם קעלבל, האט מען פון הימל אויף אים אויך נישט רחמנות.

די גמרא איז א הפלא ופלא, ער האט נישט רחמנות געהאט אויפ'ן קעלבל, יעדער נעמט א קעלבעל און שעכט עס, אויף דעם האט דער אויבערשטער באשאפן דעם קעלבל מ'זאל עס עסן, ס'איז גאר א תיקון פאר א בהמה אז מען שעכט אים, און וואס האט רבינו הקדוש געטון אזא עוולה אז ער האט אים געזאגט דעם אמת, אז צו דעם ביזטו באשאפן געווארן, דאס איז דיין תכלית פונעם בריאה, דו ביזט באשאפן געווארן מ'זאל דרך שחט'ן, און ער איז נענש געווארן דערפאר.

די נקודה פון די מוסר איז, אמת נעמען א קעלבל און שחט'ן, אויף דעם האט דאס דער אויבערשטער באשאפן, אבער טאמער א קעלבל קומט צו דיר און ער בעט פון דיר א טובה, ער בעט דרך האב אויף מיר רחמנות, איך וויל נישט שטארבן, איך וויל בלייבן לעבן, האט רבינו הקדוש געדארפט זאגן האסט געבעטן פון מיר רחמנות, איך וועל דרך זען מציל צו זיין, יא גערעכט צו נישט גערעכט, ס'איז נישט קיין נפקא מינה.

אמת ס'איז דא אמאל וואס א מענטש בעט א געוויסע זאך וכדומה, און מ'דארף עס אים נישט נאכגעבן, אבער אז ס'איז אנגעקומען צו דיין אויערן, ער איז געלאפן אונטער דיין שירצל, ער וויל זיך ביי דיר באהאלטן אז דו זאלסט אויף אים רחמנות האבן, דארפסט ארויסגיין פונעם

וועג, דארפסטו טון וואס דו קענסט טון פאר דעם איד. דאס איז די מדה פון חסד, זיך צוגעוויינען אז מען בעט עפעס, פראבירן צו טון, אז מ'קען נישט קען מען נישט, אבער על כל פנים מ'דארף פראבירן צו טון.

*

אנו מצקשים, והשיאנו ה' חלקינו את צרכת מועדיך לחיים ולשלום לשמחה ולששון, כאשר רצית ואמרת לצרכנו. כל מועד יש לה השפעה מיוחדת על כל ימי השנה, וכמאמרם (ראש השנה טו.) מפני מה אמרה תורה הציאו עומר צפסת, מפני שהפסק זמן תצואה הוא, אמר הקדוש ברוך הוא הציאו לפני עומר צפסת כדי שתצרך לכם תצואה שבשדות. ומפני מה אמרה תורה הציאו שתי הלחם צערת מפני שעצרת זמן פירות האילן הוא, אמר הקדוש ברוך הוא הציאו לפני שתי הלחם צערת, כדי שיתצרכו לכם פירות האילן. ומפני מה אמרה תורה נסכו מים בחג, אמר הקדוש ברוך הוא נסכו לפני מים בחג כדי שיתצרכו לכם גשמי שנה. והיינו כי ניסוך המים יורדת מהשיתין לתהום, ומשם מתמלאים העננים ומורידין הגשם. וכמו כן ישיבת סוכה תחת גלא דמהימנותא, הוא סגולה לשמירה על כל השנה, על דרך יושב צקתר עליון צלל שד-י תלונן וגו' כי הוא יילך מפח יקוש (תהלים נא-ב). ועל

זה נאמר (שם כו-ה) 'כי ילפני צוכה', התולאה ממנוה זו היא, יסמירני צקתר אהליו צמשך כל השנה. וכמצואר צשליה הק' (צית אחרון אות ד') דכל מנוה יש לה סגולה טצעי, ואין זה משכר מנוה דליכא צהאי עלמא ע"ש. וזהו שאנו מצקשים, והשיאנו ה' חלקינו את צרכת מועדיך, היינו הצרכה המיוחדת שנשפע מהמועד, יטעין ה' אותנו ממנה.

ואנו מוסיפין לחיים ולשלום לשמחה ולששון כאשר רצית ואמרת לצרכנו, כי צרכות אלו המפורטים כאן הוצטחו לנו צתורה, שבצליית הרגלים נאמר (דברים טו-י) ופנית בצקר והלכת לאהליך, הרי יש לנו הצטחה על 'החיים', שלא יארע לו מאורע רע צהרגל שלא יוכל לחזור לציתו. ואמרו חז"ל (פסחים ח:) והלכת לאהליך, מלמד שתלך ותמצא אהלך 'בשלום', שתהא פרתך רועה צאפר ואין חיה מווקתה וכו' ע"ש, הרי לנו הצטחה על 'השלום'. ושוב מצינו שאמר הכתוב, ושמחת בחגך וגו' והיית אך שמח (דברים טז-יז), וצרש"י לפי פשוטו אין זה לשון ציווי, אלא לשון הצטחה ע"ש. הרי לנו הצטחה על 'שמחה וששון'.

ורציתי לרמוז כי צמשך שס"ה ימי השנה יש לנו י"ז ימים מועדים מן התורה, פסח שבועה ימים, סוכות שמונה ימים, שבועות יום אחד, ראש השנה יום אחד. ומהם מתצרכים

שאר השמ"ח ימים הנשאלים, ועל כן הצטיינה תורה והיית אף 'שמח', שמהיו שמחים משמחת החג כל ימות השנה.

*

מ'דארף דאנק'ן דעם אויבערשטן אז מ'האט געקענט זיצן אין בית המדרש אזויפיל שעות פון די הייליגע טעג, יעדער איז אפגעזעסן אין בית המדרש שעות איבער שעות. מ'האט נישט געקענט עולה רגל זיין בבית ה', אבער מ'האט עולה געווען אין בתי כנסיות ובתי מדרשות וואס דאס איז א מקדש מעט, יעדער גייט אהיים אנגעלאדנט מיט ברכות פונעם אויבערשטן. אונז דארפן מיטנעמען דעם ברכות פון בית המדרש, מ'דארף מיטנעמען מיט זיך די שמחה וואס אונז האבן געוויזן פארן אויבערשטן, והיית אף שמח, אז דער אויבערשטער זאל אונז באצאלן אונז זאלן האבן שמחות ביי אונז אין שטוב. שמחה קען א איד נישט האבן נאר ווען ער איז עוסק בתורה, ער ליגט אין תורה, ער לערנט, דאווענט, טוט מצות ומעשים טובים, דאס איז דער מקור פון שמחה וואס א איד גרייט זיך אן.

מ'גייט דאך אריין יעצט אין א לאנגע ווינטער, זאל דער אויבערשטער אונז געבן מ'זאל קענען אויסנוצן די הייליגע נעכט און די הייליגע טעג פאר תורה און עבודת ה'. והשיאנו ה' אלקינו

את ברכת מועדיך לחיים ולשלום לשמחה ולששון. דער אויבערשטער זאל געבן לאנגע געזונטע יארן פאר יעדן איינעם. דער וואס דארף רפואות זאל דער אויבערשטער צושיקן א רפואה שלימה בתוך שאר חולי ישראל. מ'זאל זוכה זיין לשלום, רואיגקייט אינעם לעבן, יעדער איינער קען ניצן די ברכה. שלום ביי זיך אין שטוב, שלום ביי די ארבעט, שלום ווען מ'דרייט זיך צווישן מענטשן, זאל דער אויבערשטער געבן דעם רואיגקייט דערפון.

דער עיקר ס'זאל זיין לשמחה ולששון, מ'זאל קענען אהיים גיין מיט פרייליכקייט, לעבן שטענדיג מיט שמחה, נישט זיין צוגעלייגט אויף קיין שום זאך וואס עס גייט אדורך אינעם לעבן, יעדע זאך מקבל זיין מיט שמחה, ווייל דאס איז דער כח פונעם יום טוב, וואס דער יום טוב ברענגט צו שמחה.

*

איך וועל צוענדיגן מיט א הייליג ווארט וואס איך האב געזעהן אין עטרת ישועה, זאגט ער עס שטייט אין גמרא (עבודה זרה יח.) ביי רבי חנינא בן תרדיון, אז מ'האט אים ארום גענומען מיט א ספר תורה, און מ'האט אים פארברענט, מ'האט ארויפגעלייגט חבילי זמורות על לבו שלא תצא נשמתו מהרה ער זאל נישט שנעל פארברענט ווערן, און אזוי

האט ער זיך מוסר נפש געווען פאר'ן אויבערשטען. זאגט די עטרת ישועה על דרך רמז, ס'איז געקומען שמחת תורה וואס אידן פרייען זיך מיט די תורה, און דער רבי חנינא בן תרדיון האט זיך כורך געווען מיט די ספר תורה, ער האט זיך ארומגענומען מיט די ספר תורה אז כמעט שנשרף, כמעט ער איז אויסגעגאנגען. און וויאזוי האלט זיך א רבי חנינא בן תרדיון ער זאל טאקע נישט אויסגיין מיט די ספר תורה, זאגט ער, מיט דעם וואס א מענטש טאנצט און קלאשט מיט די הענט, דאס געבט אים צוריק זיין לעבן ער זאל נישט אויסגיין פון דביקות פונעם אויבערשטן. והקיפוהו, בשעת ער האט געמאכט די הקפות, האט מען אים ארומגענומען מיט חבילי זמורות, זמורות איז פון לשון זמר, מיט בינטלעך פון זמר, און דורכדעם איז לא תצא נשמתו מהרה, פון דעם איז ער נישט אויסגעגאנגען דערפון.

זאגט ער א שיינעם רמז, אז יד און רגל איז בגימטריא זמר, מיט וואס מ'פאשט מיט די הענט און מ'טאנצט מיט די פוס דאס איז זמר, דאס האט אים צוריק געהאלטן אז כמעט שלא נשרף, ער איז נישט פארברענט געווארן.

אין וואלט צוגעגעבן א קליינע נקודה דערין, אז דורכדעם וואס אידן פרייען זיך מיט די תורה, אידן האב געהאט שמחה מיט די תורה, האבן מיר אראפגעברענגט שמחה אויף דער וועלט,

אז יעדער איד זאל קענען האבן שמחה ביי זיך אינדערהיים. והיית אך שמח, אל זיין מיט שמחה, מ'ווייסט דאך נישט וואס איז אנגעשריבן געווארן אין משך פון די הייליגע טעג אויף קיינעם, ס'איז זאבן וואס איז נסתרות פונעם אויבערשטן, אבער מיט שמחה וואס אידן האבן זיך געפריידט, שטייט אין הייליגע ספרים האט מען געקענט מיט דעם כח מבטל זיין די אלע דינים. והקיפוהו חבילי זמורות, צרות ווערט אנגערופן חבילי, חבלי משיח, ווען ער האט געטאנצט די הקפות און ער האט זיך געפריידט, האט ער פון די 'חבילי' געמאכט 'זמורות'. פון די אלע חבילי וואס זענען געווארן אנגעשריבן אויפ'ן יאר איז אלעס נתהפך געווארן פאר א זמר. אידן האבן זיך געפריידט מיט די תורה, זאל מען קענען מיטנעמען די שמחה אויף א גאנץ יאר, ס'זאל זיין והקיפוהו חבילי זמורות, אז די אלע חבלים וואס איז געווען אנגעשריבן פון פריער זאל נתהפך ווערן פאר זמורות, מ'זאל קענען דינען דעם אויבערשטן מתוך שמחה וטוב לבב.

יעדער זאל געבענטשט ווערן מיט וואס ער דארף האבן, די וואס דארפן קינדער זאלן געהאלפן ווערן מיט קינדער. די וואס האבן קינדער זאל דער אויבערשטער געבן אז זיי זאלן קענען ערציען די קינדער געזונטערהייט לתורה און עבודת ה' און יראת שמים, זעהן נחת ביי די קינדער. פרנסה זאל דער

אויבערשטער צושיקן פאר'ן גאנצן כלל די עיקר זאל מען זוכה זיין אז דאס יאר
 ישראל, נישט נאר פרנסה, נאר מיט א וואס אונז האבן אריינגעטרעטן, זאל
 ברייטקייט וויפיל אידן דארפ'ן צו האבן זיין א שנת גאולה וישועה, מיר זאלן זוכה
 כדי מיזאל קענען מחנך זיין ערליכע זיין אינאיינעם אקעגן צו גיין משיח
 אידישע דורות. צדקינו במהרה בימינו אמן.

